

T. C.
GENELKURMAY
ASKERİ TARİH VE STRATEJİK ETÜT BAŞKANLIĞI
YAYINLARI

BALKAN HARBI

(1912 - 1913)

GENELKURMAY ATASE BAŞKANLIĞI KÜTÜPHANESİ

A N K A R A

Gnkur. Basımevi .

1 9 7 9

956.121543

BAL

Demirbaş.: 0000 3521

RECEIVED

INTERNATIONAL TUBE RESEARCH BY PLANT TUBE

MANUFACTURE

1979

62

BALKAN HARBİ

(1913 - 1918)

A N A N A

Demirbaş. 0000

1919

**T.C. GENELKURMAY
ASKERİ TARİH VE
STRATEJİK ETÜT BAŞKANLIĞI**

ATASE : 3493-44-79 Plan ANKARA

12/3/1979

ÖNYS ÖZÜ olarak aşağıdaki gibi
Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığın-
ca yazılmakta olan Askeri Tarih eserlerinden
bazı konuların, T. S. Kuvvetler mensuplarının
geniş kapsamda faydalanmalarını sağlamak
amacıyla, özet birer cep kitabı halinde yayımlanmaları planlanmıştır.

Bu kitap; "BALKAN HARBI VE BÜ
HARPTEN ALINACAK DERSLER"e ait ko-
nuyu kapsamaktadır.

Balkan Harbi, vatansever, cesur, bilgili,
karar sahibi, sevk ve idarede üstün liyakatlı ba-
zı komutanların çabalarına rağmen, politika ve
ordu ilişkilerindeki yersiz, yanlış, zararlı tutum
ve kısa görüşlü politikacıların ordu içine sok-
tukları politika ve bölücü etkenlerin, padişahın
emir ve fermanıyla rütbe ve komuta makamı

almış yeteneksiz, bilgisiz, korkak, iradesiz, sevk ve idareden yoksun komutanların ordunun başında çoğunluğu teşkil etmeleri, Balkan Harbinin yenilgiyle sonuçlanmasına ve şanlı Türk Askeri Tarihine kara bir leke sürülmesine başlıca nedenlerden biri olmuştur.

Aynı Silahlı Kuvvetler, Balkan Harbini takip eden Birinci Dünya Harbinde vatansever, sevk ve idarede üstün liyakatlı, bilgili, cesur ve karar sahibi komutanların idaresinde, sekiz cephede, her türlü imkânsızlıklarla ve büyük fedakârlıkla kahramanca savaşmış, müttefiklerinin de kurtarıcısı olmuştur.

Birinci Dünya Harbini takip eden Türk İstiklal Savaşında da, aynı Silahlı Kuvvetler, Askeri Tarihimizin en parlak zaferlerini kazanmış, Türkiye İstiklal ve Cumhuriyetinin temelini atmıştır.

1912-1922 tarihleri arasında birbirini takip eden bu üç savaşta, T. S. Kuvvetlerinin yetenekli komutanlar elinde, tüm imkânsızlıklara rağmen daima başarıya ulaştığı, yeteneksiz komutanlar idaresinde de nasıl yenilgiye düştüğü, açıkça görülmekte ve geleceğin komutanlarına bir ibret dersi vermektedir.

Em. Top. Alb. Hüseyin KABASAKAL tarafından hazırlanmış olan bu kitap; Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığının yetkili Kurullarınca incelenmiş, gerekli düzeltmeler yapılmış ve katkıda bulunulmuştur.

O. Fazıl POLAT
Korgeneral
As. T. ve. Str. E. Bşk.

1. Die Top- und Bottom-Adressen der Speicherzellen sind in der Tabelle angegeben. Die Speicherzellen sind in der Tabelle in der Reihenfolge der Adressen angeordnet. Die Speicherzellen sind in der Tabelle in der Reihenfolge der Adressen angeordnet.

[illegible]

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x} \quad \text{and} \quad \frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{y}} \right) = \frac{\partial L}{\partial y}$$

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	VII
GİRİŞ	XIII

BİRİNCİ BÖLÜM

SIYASİ, COĞRAFİ DURUM VE ASKERİ GÜÇLER

A. SIYASİ DURUM	1
1. Balkan Savaşının Oluşumunda İç ve Dış Etkenler	13
2. Ayastafanos ve Berlin Antlaşmaları	2
3. Makedonya Sorunu	4
4. Trablusgarp Savaşı	11
5. Balkan Devletleri Arasında Yapılan Bağlaşmalar	11
a. Sırp-Bulgar Bağlaşması	12
b. Bulgar-Yunan Bağlaşması	13
c. Bulgar-Karadağ Bağlaşması	13
6. Balkan Savaşı Hazırlıkları	15

7. Bir Savaş Olasılığına Karşı Osmanlı Devletinin Aldığı Önlemler (Seferbêrlîk) 16

BM COĞRAFÎ DURUM 19

1. Harekât Alanının İncelenmesi 19
- a. Harekât Alanındaki Bölgeler ... 19
- b. Coğrafi Faktörler 20
- c. Balkanların Topografik Görünüşü 20
- d. Coğrafi Faktörlerin Harekâta Etkileri 24
2. Sosyolojik Durum 24
3. Ekonomik Durum 26

C. ASKERÎ GÜÇLER VE MUKAYESESİ, YIGINAK 27

1. Türk Batı Ordusu 28
2. Batı Cephesinde Bağlaşik Ordular 28
3. Türk Doğu Ordusu 29
4. Doğu Cephesinde Bulgar Ordusu 29
5. Güçlerin Mukayesesi 30

İKİNCİ BÖLÜM

SEFER VE YIĞINAK PLANLARI VE UYGULANIŞI

A. SEFER VE YIĞINAK PLANLARI	35
1. Türk Sefer ve Yiğnak Planları	35
2. Balkan Ordularının Sefer ve Yiğnak Planları	36
3. Türk Sefer ve Yiğnak Planlarının Uygulanması	37
B. SAVAŞ İLANI VE DİPLOMATİK İLİŞKİLERİN KESİLMESİ	38
C. MUHREBELERİN CEREYANI	39
1. Doğu Harekât Alanında	39
2. Batı Harekât Alanında	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LOJİSTİK VE İDARİ FAALİYETLER

A. TEŞKİLAT	47
B. LOJİSTİK	48
C. LOJİSTİK FAALİYETLERİ VE UYGULAMASI	50

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

**BALKAN SAVAŞINDAN ALINACAK
DERSLER, BALKAN SAVAŞINDA
YETENEKLERİNİ KANITLAMIS OLAN
KOMUTANLARDAN BİR KAÇ ÖRNEK**

A. BALKAN SAVAŞINDAN ALINACAK DERSLER	53
1. Siyasal Bakımdan Alınacak Dersler	53
2. Askerin Politikaya Karışması Yönünden Alınacak Dersler	55
3. Harekât Bakımından Alınacak Dersler	57
4. Sevk ve İdare Bakımından Alınacak Dersler	60
5. Eğitim ve Öğretim Bakımından Alınacak Dersler	62
6. Haber Alma Bakımından Alınacak Dersler	63
7. Propaganda ve Aldatma Faaliyetleri Bakımından Alınacak Dersler	65
8. Lojistik Hizmetleri Bakımından Alınacak Dersler	68

B. BALKAN SAVAŞININ GÜÇ KOŞULLARINDA YETENEKLE- RİNİ KANTTLAMIŞ OLAN KO- MUTANLARDAN BİRKAÇ ÖR- NEK	70
1. Ali Rıza Paşa (Garp Ordusu Ko- mutanı)	70
2. 7 nci Kolordu Komutanı Fethi Paşa	72
3. 21 nci Tümen Komutanı Cavit Paşa	74
4. Edirne Müstahkem Mevki Ko- mutanı Şükrü Paşa	76
5. Bağimsız Yanya Kolordu Komu- tanı Esat Paşa	77
6. İşkodra Mustahkem Mevki Ko- mutanı Hasan Rıza Paşa	78
7. 63 ncü P. Alay Komutanı Bin- başı Şevki	81
8. Jandarma Binbaşı Grebeneli Be- kir	82
9. Yüzbaşı Hacı Şükrü	83

BİBLİYOGRAFYA.....85

Krokiler :

1. Ayastafonos Antlaşmasına Göre Avrupa'da Osmanlı İmparatorluğu.
2. Berlin Antlaşmasına Göre Avrupa'da Osmanlı İmparatorluğu.
3. Bulgar - Sırp Bağlaşmasında Pay'aşılması, Rus Çarının Hakemliğine Bırakılan Bölge.
4. 1912-1913 Balkan Savaşı, Doğu Harekât Alanında Tarafların Sefer ve Yiğmak Planları.
5. 1912-1913 Balkan Savaşı, Batı Harekât Alanında Tarafların Sefer ve Yiğmak Planları.
6. 1912-1913 Balkan Savaşı, Doğu Cephesi Harekâtı.
7. 1912-1913 Balkan Savaşı, Batı Cephesi Harekâtı.

GİRİŞ

Orta Çağ'ın Dinsel düşünce sisteminin etkisinden kurtulan Avrupa Devletleri, yenileşme sürecine girerken, Osmanlı İmparatorluğu, 17 nci Yüzyıldan 19 ncü Yüzyılın ilk yarısına kadar sürekli bir gerileme dönemine itilmiştir.

Bu çöküşün en önemli nedeni; başta bulunan yöneticilerin, Avrupadaki yenilik hareketlerini yadırgaması, ekonomik olanakların plansız bir biçimde boşa harcanması, siyasal ilişkilerdeki başarısızlıklar gösterilebilir.

Ayrıca, Osmanlı İmparatorluğunun, yönetim altına almış olduğu ülkelerde uyguladığı politikada, sömürgeleştirme ve kendi potansiyeli içerisinde eritme eğilimi de görülmemiştir. Bu nedenle, Fransa ihtilaliyle gelişen milliyetçilik fikir akımları sonucunda Osmanlı İmparatorluğunun güçsüzlüğünden yararlanan azınlıklar, büyük devletlerin de yardımıyla bağımsızlık uğraşılarını hızlandırmışlardır.

Balkan Savaşı, Avrupa Devletlerince, Osmanlı İmparatorluğunun parçalanarak paylaşıl-

ması yolunda önceden kararlaştırılmış bir planın son uygulamasıdır.

Bu eserde, savaş öncesi ve savaş içi döneminde, Türk Siyasal ve Askeri konjonktüründe ne tür ü zikzaklar çizildiği, nasıl siyasal ve askeri yanlışlara düşüldüğüne değinilecek, bu acı sonuçtan alınabilecek dersler belirtilmeye çalışılacaktır.

İzinden kurulan Avrupa Devletleri Birliği, Almanya'nın imparatorluğunu, 17 not Yürüyden 19 not Yürüyün ilk yarısına kadar önceki bir dönemde idare etmiştir.

Bu görüşün en önemli nedeni: başta bütün yönetsel, Avrupa'daki yerlilik hareketlerini vadurmasını, ekonomik olanakların plan-ara bir biçimde boş harcama, siyasal ilişkilerdeki başarısızlıkların gösterilmesidir.

Avrupa, Almanya'nın imparatorluğunu, yöne-ten alana alması oluşturan ilişkilerde uyguladığı politikada, sömürgeleşme ve kendi potansiyel içersinde erime eğilimi de göstermiştir. Bu nedenle, Fransız ihtilaliyle gelişen milliyetçilik fikir akımları sonucunda, Almanya'nın imparatorluğundan güçsüzlüğünden yavaş yavaş emmülükler, büyük devletlerin de yardımıyla bağmanlık uğrassanın hükümdarlığıdır.

Balkan Şeyası, Avrupa Devletleri, Almanya'nın imparatorluğundan parçalanarak paylaşı-

BİRİNCİ BÖLÜM

SIYASİ, COĞRAFİ DURUM VE ASKERİ GÜÇLER

A. SIYASİ DURUM :

1. Balkan Savaşının Oluşumunda İç ve Dış Etkenler :

Balkan Savaşının oluşumunda Büyük Devletlerin rolleri çok büyük ve etkili olmuştur. Özellikle Balkan Yarımadasına, Karadeniz'e, Boğazlara, Akdeniz'e egemen olma düşüncesi, Rusya'nın değişmez politikasının (buna ulusal amaç da denilebilir) ana çizgisini teşkil etmiştir.

Rusya, bu uğurda büyük devletlerden bir kaçını daima kendi yanına çekmeyi başarmış, sonraları Bulgaristan, Sırbistan, Karadağ, Yunanistan gibi Küçük Balkan Devletlerinin tarih sahnesine çıkmasına, dolayısıyla da Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlardan atılmasına çalışmıştır. Balkanlarda geliştirilen bu hızlı oluşumun kökü, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşına dayanmaktadır. Bilindiği gibi bu savaşta Osmanlı

Orduları, Rus ve Romen Orduları karşısında yenilmiş, 3 Mart 1878'de Ayastafanos Antlaşması onaylanmıştı.

2. Ayastafanos ve Berlin Antlaşmaları : (Kroki : 1)

Ayastafanos Antlaşmasıyla Türk siyasal yaşamında büyük bir yıkıntı olan aşağıdaki yükümlülükler onaylanıyordu :

— Romanya, Sırbistan, Karadağ toprakça büyüyor ve tam bağımsız devletler haline geliyor,

— Tuna ile Balkan Dağları arasında bir Bulgaristan Devleti, Balkan Dağları güneyinde idari özerkliğe sahip olacak bir "Doğu Rumeli Vilayeti" kuruluyor,

— Bosna-Hersek, Yenipazar Sancağı, Avusturya tarafından işgal ediliyor,

— Yunanistan'a da, bir miktar toprak veriliyor,

— Osmanlı Devleti, idaresinde kalacak Hıristiyanlar yararına düzeltimler (ıslahat) yapmayı, Rusya'ya karşı yükümleniyordu.

— İngiltere, sözde büyük koruyucu çabıyla, korku içinde köşeye sıkışmış Abdülhamit'e 4 Haziran 1878 tarihli "İstanbul Karşılıklı Bağlaşma Antlaşması"nı onaylattı. Buna göre:

— Rusya'nın Osmanlı Asyası'nda yeniden büyümeğe kalkışması halinde İngiltere, Osmanlı İmparatorluğuna yardım edecek,

— Hristiyan azınlıkların korunması ve iyi idaresinde iki hükümet anlaşarak düzeltimler yapacak,

— Bunların karşılığı olarak, Kıbrıs Adası İngiltere'ye verilecekti.

Bundan sonra İngiltere, Avusturya'nın da yardımıyla savaştan yorgun çıkmış Rusya'yı korkutarak Ayastafanos Antlaşmasından vazgeçirmişti. Rusya, 3 Temmuz 1878'de "Berlin Antlaşması"nı onaylama zorunluluğunda kalmıştı (Kroki : 2)

Osmanlı İmparatorluğu böylece :

Rumeli'de coğrafi birliğini, Selanik, Manastır, Kosova illerini (yani Makedonya'yı), Edirne ilinin kimi parçalarını kurtarmış; Rus ve dolayısıyla Bulgar Orduları, Ege kıyılarından uzaklaştırılmış; Türk Orduları, Balkan Geçitlerine kadar kontrol etmek olanağına kavuşturulmuş; böylece Osmanlı Rumelisinin savunması olanak içine sokulmuş, düzeltimlerde yalnız Rusya değil bütün büyük devletler de söz sahibi olma hakkına kavuşmuştu.

Ayastafanos Antlaşmasıyla kendilerine verilmiş olan Makedonya'nın yeniden Osmanlı İmparatorluğuna bırakılması nedeniyle hayal kı-

rıklığına uğrayan Bulgarlar, bunu unutamayacaklar; bütün Makedonya'ya ve İstanbul'a sahip olmayı da, ulusal politikaları olarak benimseyeceklerdir.

17 Mayıs 1897 günü Rusya ile Avusturya arasında da bir anlaşma yapılarak aşağıdaki esaslar onaylanmıştı :

Berlin Antlaşmasıyla Avusturya'nın sağladığı topraklar, kazanılmış bir hak oluyordu. Zamanı gelince Avusturya, Bosna-Hersek ve Yeni-pazar'ı topraklarına katabilecekti.

Yanya ile İşkodra Gölleri arasında bir "Arnavutluk Prenslığı" kurulacak, bağımsız bir devlet haline gelecekti.

Geride kalan yerlerle Makedonya, zamanı gelince Küçük Balkan Devletleri arasında eşit olarak paylaşılacaktı.

Bu anlaşma ile Makedonya'da şiddeti giderek artacak Sırp-Bulgar boğuşmalarının, Arnavut ayaklanmalarının, dolayısıyla Balkan Savaşı'nın tohumları atılmış oluyordu.

3. Makedonya Sorunu :

1902 yılında patlayan Makedonya sorunu, yalnız Balkan Devletlerinin değil, bütün Avrupa politika merkezlerinin de ilgisini üzerinde toplamıştı. Sorunun özünü, burada yaşayan etnik grupların mensup oldukları devletlerin ulusal

amaçları oluşturunuyordu. Avrupa'dan yayılan bağımsızlık fikri akımlarıyla ulusal benliklerini geliştiren Makedonya azınlıkları, 1908 yılına kadar içeride güçsüz, dışarıda desteksiz olmaları nedeniyle devlete karşı sessiz ve hareketsiz kalmışlardı. Sayı çokluğu sırasıyla Bu'gar, Rus, Sırp ve Uahlardan oluşan bu unsur'ar, Osmanlı İmparatorluğunda gelişen parasal ve ekonomik çöküntü, dış politikada g'izlenemeyen i'eri görüş ve otoriteden yoksunluk, siyasi görüş ayrılıklarının doğurduğu ve sakıncalı boyutlara ulaşan bölünme'ler nedeniyle ayaklanmaya başlamışlardı.

Büyük devlet'ler, imparatorluğun güçsüzlüğünden yararlanarak içiş'lerinde etkin ve onur kırıcı girişimlerde bulunmayı, doğal hakları imiş gibi görüyorlardı.

Aslında Berlin Ant'aşmasının 23 ncü Maddesi, onlara bu hakkı ve yetkiyi veriyordu. Bu maddede "kendileri için, teşkilâtı mahsusada belirtilmemiş olan öteki Rumeli illerinde de Girit'e verilmiş bölgesel gereksinme'ler gibi uygun düzeltim'ler yapılacaktır. Babıali, her eyalette bu yeni düzeltimlerin ayrıntılarını görüşme yoluyla sağlayacak ve çoğu üyesi yerli halktan bi'esmiş özel komisyonlar kuracaktır. Adı geçen komisyonların görüşmeleri sonucu olarak düzenlenecek örgütlenme tasarıları, Babıalinin incelemesine sunulacak ve Babıali de bunları, uygu'ama-

ya konulması için onaylamadan önce Doğu Rumeli için kurulan Avrupa Komisyonuna danışacaktır” deniliyordu.

Düzeltilerin uygulama ve denetleme görevi, büyük devlet ajanlarına, generallerine verilmiş; Abdülhamit, bunu da rahatlıkla onaylamıştı. O Abdülhamit ki, “Ben kullarımın mutlak hâkimi olduğum sürece, isterse imparatorluk tek bir il kalıncaya kadar küçülsün” diyordu. Öyleki, ölümüyle birlikte her şey bitecek, imparatorluk da batacaktır. Tarihte “Benden sonra tufan” diyen Napolyon’dan sonra bu sözü daha ustaca söyleyebilen ikinci bir hükümdar her halde Abdülhamit olmuştur.

Özellikle ordu politikaya alet edilmiş, silah, araç, gereç bakımından 1897’dekilerle idare yoluna gidilmiş, Sultan Abdülaziz’in, dünyada ikinci sıraya yükselttiği donanma Haliç’te çürütülmüş, özet deyimiyle ordu, Sultan Abdülhamit’in afarozuna uğramıştı.

Osmanlı Devletinin ve Ordusunun bu duruma düşmesinden yararlanan Fransızlar Tunus’u, İngilizler Mısır’ı işgal etmişlerdi. Girit, muhtariyet verilmek suretiyle Osmanlı hakimiyetinden çıkarılmıştı.

1897 zaferi, İkinci Abdülhamit’in yurtiçi politikasındaki yerini pekiştirmiş, yükseltmiş, bu sayede yirmi yıl kadar saltanatının uzamasını sağlamıştı. Bunda Almanya’nın, büyük ve

cihanı içine alan, özellikle İngiltere ile kuvvet yarışmasına dönüşen yeni politikasının da rolü vardı.

Çünkü, büyük deniz gücü kurma çabası içindeki Alman İmparatoru, karşılık beklemeden iyilik yapan, Tanrının ve evrenin gölgesi, Mekke ve Medine'nin hizmetçisi, Müslümanların başkanı, Hilâfetin dayanağı, insanların ve sultanların sultanı, Gazi gibi niteliklerle Tanrısal bir düzeye yükseltilen Abdülhamit'in manevi gücünden yararlanmayı, böylece İslam Dünya-sını İngiltere'ye karşı etkin bir silah olarak kullanmayı planlıyor, halifenin bağınaz, içten bağlı ve büyük koruyucusu imiş gibi görünmeye özen gösteriyordu.

Bu rol, Almanlara -kısa süre için- yarar sağlamış, ancak Osmanlı İmparatorluğunun geleceğinde, sömürgeci devletlerin hırs ve kızgınlığını üzerine toplamak suretiyle İmparatorluk topraklarının aralarında paylaşılması kararına götürdüğünden, zararlı olmuştur. Kaldı ki, vefalı dost sanılan Almanya, içten olmayan İslam dostluğunu ve koruyuculuğunu, uluslararası pazarlıklarda bir koz olarak kullanacak, Kongo ve dolaylarında ele geçirdiği toprakların ücreti olarak Tanca'yı Fransa'ya, İstanbul ve Boğazları Ruslara armağan etmeğe hazırlanacak; Ba'kan Savaşından sonra, Osmanlı ülkesini paylaşma yolunda, büyük devletlerle anlaşmalar imzala-

yacak; Birinci Dünya Savaşı sırasında da bu mirasa toptan sahip çıkacağını gizlemeyi bece-remeyecek; hoyrat politikasıyla sonraları bü-yük uluslar topluluğunu düşman olarak karşı-şında bulacaktır.

Bulgaristan "Doğu Rumeli Vilayeti"ni ken-disine katarak, 5 Ekim 1908'de Bulgar krallı-ğını ilan etti.

Avusturya, hukuken yalnız askeri işgali al-tında bulundurduğu Bosna-Hersek'i aynı gün resmen topraklarına kattı. Bu tarihten sonra Bulgaristan, topraklarının genişlemesi, ordusu-nun büyüme ve gelişmesi yolunda yoğun uğra-şılar verecektir.

16 Mart 1909'da Petersburg'ta onaylanan Osman'ı-Rus anlaşmasıyla, Osmanlı-Bulgar Hü-kümetleri arasındaki tazminat sorunu da Bul-garlar yararına çözüme kavuşmuş, karşılığında Bulgar bağımsız'ığı tanınmış ve onaylanmıştı.

13 Nisan 1909 günü "31 Mart Vakası" adıyla anılan kanlı trajedi ortaya çıktı. Gericiler, ulus ve ülke yararlarını savunan aydınları, ko-mutanları, din ve şeriati kurtarma bahanesiyle boğazlamaya başladılar. Hareket Ordusunun önlemiyle ülke, büyük bir iç felâketten kurtarıl-mıştı. Olayda katkısı olduğu saptanan İkinci Abdülhamit tahtından indirildi, Beşinci Mehmet saltanata getirildi.

Bu tedbirlerle belki, dış görünüm düzeltilmiş, ancak yurdu içten kemiren sapık inançlar kaldırılamamış, iç yapıdaki bulaşıcı hastalığın mikrobi ne yazık ki yok edilememiştir.

Her alanda beceriksizlik, tutarsızlık içinde çabalayan hükümet, kolay başarı şansı yakalamak umuduyla bu defa da Girit Sorununa sarılmıştı.

Bu amaç için uygulanan sürekli korkutma taktiği, Yunanistan'ın Slav Devletleri tarafına geçmesinde etkin rol oynamıştır.

Almanların Bağdat Demiryolu yapımı ilerledikçe, İngiltere'nin Osmanlı Düşmanlığı da artıyordu. İngilizler, intikamlarının boyutlarını yakın gelecekte Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve Türk Bağımsızlık savaş'arında gösterecektir.

Yine 1911'lerde, Yemen'de, Arnavutluk'ta, İşkodra bölgesinde, büyük ölçüde ayaklanmalar vardı. Batı Rumeli'de Malisor'ların ayaklanmasında, özellikle İtalya'nın rolü büyüktü. İtalya Kralının kayınbabası olan Karadağ Kralı da İtalyan silahlarının Malisorlar'a ulaştırılmasında aracı olmuştu.

Avusturya, Arnavut bağımsızlık savaşını için maddi ve manevi desteğini esirgemiyordu. Bu ayaklanmalarda İtalyanlar, Türk Ordusunu yıpratmak suretiyle Trablusgarp'ı ele geçirme

fırsatı gözetiyorlardı. Ancak, büyük Türk Kuvvetleri karşısında fazla direnemeyen Malisiorlar Karadağ'a sığınmışlar ve hükümet de 1911 Haziranında ayaklanmaların bastırıldığını ve aşağıda özetlenen özveriler karşılığında evlerine dönmelerine müsaade edileceğini ilan etmişti.

Aslında Osmanlı Hükümeti, ayaklananların bağışlanması, silahlarının ellerinde kalması, vergi vermemeleri, ayrıca kendilerine maaş bağlanması, kilise ve okullarının yaptırılması, askere alınmamaları yolunda verdiği ödünlerle bir anlamda suçluyu ödüllendirmiş, aynı zamanda yeni'giyi benimsemiş, öteki Arnavutlar'a ayaklanmaları için ışık tutmuş oluyordu.

Öbür taraftan, Makedonya'daki türlü örgütler üzerinde, silah toplama, kilise ve okulların denetlenmesi, eşkiyalığın önlenmesi çabaları, dernekler kanunu uygulaması, Müslüman göçmenlerin bölgeye yerleştirilmeleri gibi girişimlerle baskı yapıyordu. Bu tür tutarsız hareketler sonunda birbirine düşman unsurlar, aralarında anlaşma yoluna gitmişler; eski tarihi düşmanlıklarını bir tarafa atarak, amaçta birleşmişlerdi. Bu sonuç, Balkan Devletleri arasındaki bağlaşmanın da bir tür baş'angıcı olmuştu.

Hristiyan örgütler, çeteler, komiteciler, mebuslar, devlet ve hükümete karşı görülmemiş bir işbirliği kurmuşlardı. Hükümet partisi olan İttihat ve Terakki içinde de geçimsizlikler, kar-

şıt görüşlü gruplar vardı. Partiye, ülkede ve özellikle orduda saygı ve güven kalmamıştı. Hükümeti düşürmek için giz'iden gizliye çalışmalar, kışkırtmalar, cana kıymalar, yakmalar, yık-malar sürüp gidiyordu. Hükümetin bunları ön-leyecek gücü yoktu. Yurtta iç görünüm böyle idi. Dış görünüm de, iç açıcı değildi.

4. Trablusgarp Savaşı :

Berlin Antlaşmasında Osmanlı İmparator-luğundan bir şey koparamamış olan İtalya, Fransızların Fas üzerindeki girişimlerini fırsat kabul ederek, 29 Eylül 1911'de Osmanlı Devle-tine savaş ilan etmiş; 11 Ekim 1911'de Trablus-garp'a çıkarma uygulamıştı. Böylece Osmanlı-İtalyan Savaşı başlamıştı.

5. Balkan Devletleri Arasında Yapılan Bağlaşmalar :

Yukarıda da belirtildiği gibi, Rusya'nın iki temel politikası vardı. Birincisi Slavlar'ı birleş-tirmek, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar-daki topraklarını, Slav Devletleri arasında pay-laştırmak; ikincisi de, Boğaz'larda Rus egemen-liğinin yerleşmesini sağlamaktı.

Osmanlı İmparatorluğu, Trablusgarp Sava-sında yenildiği takdirde Bulgar ve Sırp Ordula-rının Makedonya'ya yürümeleri kararlaştırıl-

mıştı. Ancak, bu amaç için aralarında antlaşmaların yapılması gerekiyordu.

a. Sırp-Bulgar Bağlaşması : (Kroki : 3)

İki devlet arasında yapılan görüşmelerde, Makedonya'nın, Ohri Gölünden Komanova'ya kadar uzanan ve Şar Dağlarının doğusunda kalan kesiminin paylaşılması üzerinde anlaşmazlık çıkmıştır. Bulgaristan, burasının muhtar olmasını istiyordu. Böylece, bu bölgenin ileride kendisi tarafından ele geçirilmesi kolay olacaktı. Sırbistan ise, buna karşı çıkıyordu. Rusya'nın baskısıyla paylaşma işinin zaferden sonra ve Çar'ın hakemliğiyle çözümleneceğine dair taraflar arasında görüş birliği sağlandı. Antlaşma, böylece 13 Mart 1912'de onaylandı.

İki devlet Genelkurmayları arasında, 12 Mayıs 1912'de onaylanan ve antlaşmanın eki olan askeri anlaşmaya göre: Bulgaristan 200.000, Sırbistan 150.000 askerle savaşa katılacaktı.

Eğripalanga-Köstendil hareket çizgisini ele geçirmek üzere bütün Sırp Ordusu, Makedonya'da savaşacaktı. Bulgar Ordusu, büyük kısmıyla Meriç Havzasında savaşacaktı. Yalnız bir tümeni, Köstendil-Dupniçe çizgisi üzerinde bulunduracak. Bir Sırp Tümeni, Köstendil'e taşınacak; buradaki Bulgar tümeniyle birlikte işbirliği yapacaktı.

b. Bulgar-Yunan Bağlaşması :

Bağlaşma, 29 Mayıs 1912'de Sofya'da onaylandı. Bu antlaşmanın önemli bölümü, 5 Ekim 1912 günü onaylanan askeri anlaşmaya göre: Bulgaristan en az 300.000, Yunanistan 120.000 kişiyle savaşı girecekti. Yunan Donanması, Ege Denizi'nde egemen olacaktı.

c. Bulgar-Karadağ Bağlaşması :

Karadağ ile Bulgaristan arasında, Karadağ'ın Osmanlılara karşı işbirliği önerisi üzerine, Haziran 1912 içinde sözlü bir anlaşmaya varılmıştı. Buna göre Karadağ, 40.000 kişilik ordusuyla savaşı katılacak; Bu'garistan da, Karadağ'a 2.250.000 levalık bir yardımda bulunacaktı.

Bu antlaşmalarda Bu'garistan, daima inisiyatif ve yönetici rolünü elinde tutmayı öngörmüştür. Şöyle ki :

“Bağlaşmaların yöneticisi, Bulgaristan'dır. Sırbistan, Yunanistan, Karadağ, ayrı ayrı ona bağlıdırlar. Ayrıca birbirleriyle bağlaşmaları yoktur.

Osmanlı uyruğunda bulunan ve bağ'aşıkları aynı ulustan olan öğeleri birlikte korumak, on'arı aralarında barıştırmak, Osmanlı uyruğunda kaldıkları sürece birbirlerine olan düşmanlıklarını Osmanlı Devleti üzerine çevirmek,

uygun an geldiğinde Osmanlı İmparatorluğuna savaş açarak bu öğeleri ve oturdukları yerleri Osmanlılardan ayırmak ve kendi sınırları içine katmak" amacı öngörölmüştür.

Bağlaşma tutanaklarında toprak paylaşmasına dair esaslar yoktu. Bu nedenle Birinci Balkan Savaşının bitiminde, Londra'da 30 Mayıs 1913'de onaylanan antlaşmanın üzerinden iki ay bile geçmeden; bağlaşıklar, ellerine geçen Türk toprakları üzerinde anlaşamayacaklar; birbirlerine düşecekler, bundan yararlanan Türk Ordusu, ileri harekete geçerek Edirne'yi geri alacaktır.

Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğunun iç durumu :

İç ayaklanmaların arkası alınmamıştır. Büyük ölçüde borçlanmalara gidilmiştir. Sürgünler, hapisler, sıkıyönetimler, katili bulunamayan öldürmeler, Abdü'hamit dönemindeki aşamaya ulaşmıştır. Trablusgarp Savaşı sonuca vardi-
lamamıştır. Ülkenin korkunç bir uçuruma doğru sürüklendiği herkesce sezilmektedir. Buna karşılık İttihat ve Terakki Hükümeti, hiçbir önlem alamamıştır. Ayrıca, Koltuk hırsı, hesap sorulacağı korkusu, türlü ulusal amaç'arı temsil eden karşıt parti iş başına geçtiği takdirde, ülkenin parçalanacağı kanısı gibi nedenlerle iktidar sandalyasına var gücüyle yapışmaktadır.

Mutedil Hürriyetperveran Partisi (üyelerinin çoğu Arap), Ahali Partisi (üyelerinin çoğu Hoca), Bağımsızlar, Rum milletvekilleri, Ermeni milletvekilleri, Bulgar milletvekilleri gibi muhalifler birleşerek, 1911 Ekim ayında "Hürriyet ve İtilâf Partisi"ni kurdular. Bundan sonra hükümetle muhalefet arasındaki didişmeler daha da korkunçlaştı. O kadar ki, Trablusgarp Savaşı, Balkan bağlaşımları, Rusya'nın Boğazlar üzerindeki amaçları, Arnavutluk'ta, Makedonya'da, Yemen'de sürüp giden ve ülkenin kanını tüketen ayaklanmalar bir kenara atılmış, herkes kendi yararı için, ne suretle olursa olsun bir parça koparma çabasındaydı. Politikacılar ve yandaşları, orduyu ve Arnavutları sürekli kıskırtmakta idiler. Dışardan İtalyanlar, Karadağ, Sırbistan, Bulgaristan aynı paralelde işbirliği halinde, Osmanlı İmparatorluğunu parçalamaya çalışıyorlardı. Ordudaki bölünmeler orduyu iç ayaklanmalara karşı kullanılamayacak bir duruma getirmiştir.

İçeride ve dışarıdaki bu korkunç durum karşısında Sait Paşa Hükümeti (14 Şubat 1909-16 Temmuz 1912) düşmüş; 22 Temmuz 1912'de, Gazi Muhtar Paşa Kabinesi kurulmuştur.

6. Balkan Savaşı Hazırlıkları :

26 Ağustos 1912'de Bulgaristan, savaş kararı vermiş; seferberlik ve yığınak hazırlıkları-

na baş'amıştı. Öteki başlaşıkları da, aynı uğraşı içinde idiler. Avusturya, uyuşturucu bir politika izlemekte idi. Rusya, Arnavutlar'a tanınan hakların öteki Hristiyan azınlıklara da tanınması için Osmanlı Devletini sıkıştırıyor; öbür taraftan, Balkan Devletlerinin savaş hazırlıklarını destekliyordu.

Buna karşılık Osmanlı Hükümeti, gerçekte dayanmayan boş sözlerle aldatılmakta ve Hristiyan azınlıklara, koruyucu tedbirler alması konusunda öğütler dinlemekteydi. İmparatorluk, beş büyük devletten hiçbirisi tarafından korunmamakta; salt bir yalnızlık içinde bulunmaktaydı. Dost sanılan veya öyle görülen Alman İmparatoru da, ikiyüz'ü politikası'ya büyük devletlerin ve Balkanların tarafını tutmaktaydı.

7. Bir Savaş Olasılığına Karşı Osmanlı Devletinin Aldığı Önlemler (Seferberlik) :

Temmuz 1912 ayı içerisinde İzmir Ordusu ".... Düşmandan büyük bir tehlike umulmadığı, gerektiğinde rediflerin çarçabuk silah altına alılabilmeleri mümkündür ve sağlanmışır. Bu nedenle bu tümenlerin terhis edilerek tarımda çalıştırılmaları uygundur" kararı aldırarak kendi rediflerini terhis etmişti.

Gerçekten de bu erlerin süreleri çoktan dolmuştu. Terhis edilmesi, o dönemde adet olduğu üzere, topluca başkaldıracak ve hiçbir ce-

za söz konusu olmadan yine terhis edileceklerdi. Ancak içinde bulunulan durumun kötülüğü düşünülmeden yapılan bu tür bir terhis, öteki ordular için çok zararlı bir örnek olmuştı. Bunu, sırasıyla Çanakkale, Bursa, Bandırma Redifleri, kimi Nizamiye tümenlerinin ikmal erleriyle nizami sürelerini çoktan tamamlamış muvazzaf erlerin başkaldırmaları ve terhisleri izledi. Durum, çabucak Rumeli Ordusuna da buluştu. Böylece kısa sürede, Ordunun maddi ve manevi gücü altüst oldu.

Sınır ordularının gücü, silah altındaki üç yılın (1909-1910-1911 girişli) erlerinden oluşan bir duruma düştü.

Çok gergin ve sıkıntılı bir dönemde bulunan ve Balkanlıların yoğun savaş hazırlıklarını sezen Babıali, 19 ve 22 Eylül 1912'de Rumeli'deki ordunun bir kısmının seferber duruma getirilmesine karar verdi. Böylece 22 Eylülde şimdilik Rumeli'deki birliklerin seferber duruma getirilmesi için emir verilmiş, ancak Eylül başında terhis edilmiş askerlerin geri çağırılması yoluna gidilmemişti. 23 Eylül'den sonraki günlerde bazı Rumeli redif tümenlerinin seferberlik emirleri gönderilmişti.

Balkanlılar, Osmanlı Ordusunca girişilen bu hareketleri neden göstererek, 30 Eylül 1912'de seferberlik ilan ettiler. Türk seferberliği de 1 Ekim 1912'de ilan edildi.

Türk seferberliği, çok zor koşullarla başlatılabilmişti. Rumeli kuvvetleri için Anadolu'dan gönderilmesi gereken (33.762 ihtiyat + 25.506 redif) 59.268 er, denizyolu kapalı, Selanik-İstanbul demiryolu da yetersiz olduğundan ulaştırılamadı.

5-15 gün içinde toplanmaları planlanmış olan Rumeli redif ve ikmal erleriye seferberlik çağrısına uymamakta idiler. Hiç kimse, yaşadığı bölgenin dışına çıkmak istemiyordu. Silah altına alınabilenler ve özellikle Arnavut asıllı olanlar, silah ve donatımlarıyla birlikte garnizonlardan kaçıyorlardı.

Hayvan, araba, yiyecek malzemesi ve öteki ihtiyaçların sağlanması da, olanak dışı idi. Depolarda bulunması gereken elbise ve donatının önemli kesimi, hazırlanmamıştı. İstanbul'daki genel ambarlarda da yeterli malzeme yoktu. Seferberlik planında yer alan menzil teşkilâtının kurulmasına çalışılmış, ancak ne ambarlar doldurulabilmiş ne de ikmal yapılabilmişti. Bunun gibi birlik ulaştırma işleri de istenen ölçüde sağlanamamış, birlikler demiryoluyla gerektiği şekil ve zamanda düzenli olarak taşınamamıştı.

B. COĞRAFİ DURUM :

1. Harekât Alanının İncelenmesi :

a. Harekât Alanındaki Bölgeler :

Balkan Harbi, Balkan Yarımadası'nın orta kesiminde, stratejik bakımdan önemli olan Makedonya, daha güneyde Tesalya, güneybatıda Epir ve Makedonya'nın doğuya uzantısı olan Trakya bölgelerinde sürdürülmüştür.

Makedonya, doğudan Mestakarasu'nun denize döküldüğü yerden Olimp Dağı eteğindeki Platamona önüne kadar uzanan Ege Kıyılarını, kuzeyden Dinarik Alpleri'yle Şar Dağı doğusu - Karadağ Osogovska Dağları şeridi, Palanga ve Rilo Dağı su ayırım çizgisi, batıdan Pindus Sıradağları, güneyden Pinios Nehri ve Olimp Dağıyla çevrilmiştir.

Tesalya, güneyden Otriş Dağı- Lamy Körfeziyle Fitiotis bölgesinden ayrılmış ve kuzeyden Makedonya, batıdan Epir'le sınırlanmıştır.

Epir, kuzey ve kuzeydoğu yönünden, Viyos Nehriyle Makedonya ve İliya'nın Arnavutluk kesiminden ayrılır, güneyden Narda Körfezine kadar uzanır.

Trakya, Balkan Yarımadası'nın doğusunda Karadeniz, Edirne ili, güneyde Marmara ve Ege Deniziyle, kuzeyden Balkan Sıradağları, batıdan Mestakarasu Nehriyle çevrelenmiş bir kesimdir.

Bölgenin, Meriç Nehriyle ayrılan doğu kesimine Doğu Trakya, batı kesimine de Batı Trakya denir.

b. Coğrafi Faktörler :

İklim ve Hava Koşulları : Doğal yapıları gereği, adı geçen dört bölgede genellikle tipik Akdeniz iklimi hakimdir. Yazlar sıcak, kış ar soğuk ve yağışlıdır. Dağlık kesimlere doğru yükseldikçe iklim sertleşir.

c. Balkanların Topoğrafik Görüntüsü :

Balkan Yarımadası'nın batı kesimi çok engelibelidir. Alp Dağlarından ayrılan sıradağlar, kuzeyden güneye doğru yepaze şeklinde uzayarak yarımadayı şu üç doğal kompartmana ayırır :

Alp Dağları Zincirinin, Bosna ve Karadağ'ı geçtikten sonra Şar Dağı'na ve buradan Pindus Dağları'na bağlandığı, sert dağlık bölge,

Şar Dağı'ndan başlayarak doğuya, Rodop Dağlarıyla uzayan yüksek dağlık bölge,

Vardar, Ustruma, Mestakarasu, Meriç Nehirleriyle vadilerinin meydana getirdiği, kuzey-güney koridorları ortasında kalan daha alçak bölge.

Genel karakterleri ve yönleriyle belirtilen bu sıradağlar, Balkan Yarımadası nehirlerine akıntı yönleri çizmiş ve dört su ayırımı bölgesi oluşmuştur:

Ege Denizi Suayırımı Bölgesi,
Adriyatik Denizi Suayırımı Bö'gesi,
Yunan Denizi Suayırımı Bölgesi,
Tuna Nehri Suayırımı Bölgesi.

Yukarıda açıklanan Bölgelerde, askeri harekât bakımından önemi bulunan düzlükler bulunur. Bunların bellibaşları şöyle sıralanabilir:

Yenipazar Yaylası (Üsküp kuzeybatısı),
Manastır Yaylası,
Selanik Ovası,
Görice Yaylası (Prespa Gölleri batısı),
Nevrekop Yaylası (Drama kuzeybatısı),
Tesalya Ova ve Yaylaları.
Doğu Trakya Ova ve Yaylaları.
Akar Sular ve Göller:

Makedonya'da, İncekarasu (Aliakmon),
Vardar, Ustruma, Mestakarasu Nehirleriyle,
Ohri, Prespa, Kesriye, Ostrova, Yenice, Doyran,
Arjan, Amatova, Takyanos, Langaza, Beşik
Gölleri;

Tesalya'da, Pinios (Köstem) Nehri;

Epir'de, Viyosa, Aspropotamos Nehirleriyle
Yanya Gö'ü,

Trakya'da, Meriç Nehri bulunur.

Göller ve nehirler, Balkanlarda yapılacak askeri harekâtı etkileyen önemli engellerdir. Bu nehirlerden kışın, yalnız köprülerden geçilebilir. Yaz mevsiminde bile geçit veren nehirler pek azdır.

Bitki Örtüsü :

Balkan Yarımadasının bitki örtüsü genellikle çok zengin değildir. Ancak, bazı bölgelerde harekâtı etkiler.

Yaklaşma İstikamet'leri :

Üsküp - Köprülü - Manastır - Kozana - Serfiçe - Alasonya - Yenişehir - Dömeke - Lamya - Atina doğrultusu,

Yukarıdaki doğrultu üzerinden ve Köprülü'den ayrılan, Vardar Vadisinden Selanik'e kavuşan doğrultu,

Belgrat - Niş - Sofya - Ustruma Vadisi'nden Selanik - Karaferye - Kozana'ya gelen, burada Manastır yoluyla birleşen doğrultu.

Sofya - Filibe - Edirne - İstanbul ve Edirne-Enez doğrultuları,

İşkodra - Yanya - Narda - Misolongi doğrultusu,

Manastır - Görice - Yanya doğrultusu;

Burada belirtilen yaklaşma istikametleri, aynı zamanda tarih boyunca askeri harekâtı yönlendiren anayolların da oluşmasına imkân vermesi bakımından değişmez bir değer taşımaktadırlar. Bu istikametlerde ve özellikle Türk

sınırları içinde bulunan karayolları, bozuk durumdaydılar.

Demiryolları :

1912-1913 Balkan Harbi döneminde ulaşım ve taşıma işi daha çok demiryoluyla sağlanıyordu. İstanbul-Selanik arasındaki 234 km. lik demiryolu, yaşamsal bir önem taşırdı. Selanik'ten Manastır'a ve yine Selanik'ten Üsküp-Mitroviça'ya ulaşan, birincisi 219, öteki 363 km. lik iki hat daha vardı.

Tesalya bölgesinde, Yunanistan'a ait Golos Limanını Larisa ve Kalabaka'ya bağlayan bir hat bulunuyordu.

Şehirler :

Balkan Harbi döneminde, askeri önemi bulunan Balkan illeri ve şehirleri şunlardı : Selanik, Manastır, Kosova, İşkodra, Yanya, Yenisehir (Larisa), Edirne.

Limanlar (Önemlerine göre) :

Başlıcaları Selanik, Kavala, Avlonya (Avlona), Aya Saranda, Preveze, Golos (Volos) idi.

Kritik Bölgeler :

Balkan Savaşı dönemine göre şu kritik bölgeler ön planda idi:

Ruppeel ve Kresna Geçitleri : Ustruma boyunca ilerleyecek kuvvetlerin geçebileceği zorunlu geçitlerdi.

Cankurtaran (Zigos) Geçidi : Tesalya ve Epir Harekât Alanlarını birbirine bağlayan tek geçitti.

Pindus Sıradağları: Epir ve Tesalya Harekât Alanlarını birbirinden ayıran aşılmaz bir engeldi.

Olimpos Dağı :

Buradan Kalabaka ve Yanya'ya kadar uzayan arazi kesiminde, güneye karşı uygun savunma mevzileri sağlayan yamaçları oluşturmaları bakımından önemli bir hedefti.

d. Coğrafi Faktörlerin Harekâta Etkileri :

Buraya kadar sıralanan Coğrafi Faktörler, bir taraf ordusu için olanaklar sağlarken karşı tarafın harekâtını sınırlar, engeller veya her iki tarafa aynı ölçüde etki yapar.

2. Sosyolojik Durum :

Balkan Savaşı döneminde, adı geçen dört bölgenin sosyolojik durumu. (Çizelge : 1)

(Çizelge : 1)

Bölge adı	Yüzölçümü km ²	Nüfus	km ² 'ye Düşen insan	Düşünceler
Makedonya	60.965	2.173.762	28.7	Selanik, Manastır, Serfiçe, Üsküp
Epir	13.650	397.120	29	Yanya İli
Tesalya	13.800	343.967	26	Larisa İli
Trakya	35.900	975.030	27	Meriç Havzası
Toplam	124.315	3.889.879	27.7	

Bu dört Harekât Alanında yaşayan insan topluluklarının din ve milliyete göre ayırımı, yaklaşık olarak şöyleydi : % 18 Türk, % 30 Rum, % 28 Arnavut, % 13,5 Bulgar, % 3 Yahudi, % 3,9 Ulah, % 1 Çingene, %2,6 öteki uluslar.

Halkın eğilimi : İmparatorluğa bağlı azınlıkların hükümete karşı tutumu, kendi milliyetini temsil eden devlete katılmak yönüne çevrilmişti. Çoğu Müslüman olan Arnavutlarsa bağımsızlık uğraşları içindeydi'ler.

Bu nedenler, Balkan Savaşının seyrinde etkili olmuşlardır.

3. Ekonomik Durum :

Balkanların, ekonomik olanakları (ulaştırma, tarım, hayvancılık, ormancılık, endüstri, ticaret), kendi gereksinmelerini bile karşılayacak düzeye çıkarılamamıştı. Bu nedenle bölgede yapılacak askeri harekâtın idari desteklenmesi bakımından gereğince yararlanılamazdı. Nitekim, İstanbul-Selânik demiryolu bağlantısının kesilmesiyle özellikle Batı Ordusunun Anavatandan

beklediđi lojistik destek sona ermiř, Batı Ordusu çok kritik duruma dűřmekten kurtarılamamıřtı.

C. ASKERİ GÜÇLER VE MUKAYESESİ, YIĞINAK :

Yukarıda açıklandığı gibi, ordunun özünü teşkil eden eğitimli muvazzaf erlerin ve barış kadrosunun % 75'i, seferberliğin ilanından 25 gün kadar önce terhis edilmiş; birlik er sayıları, barış kadrosunun yarısından da aşağı dűřmüřtü.

Sefer ordusu, barış kadrosu üzerine sefer ve barış kadroları farkı eklenerek oluşacağına göre, bu defa ordunun terhis sonrası mevcuduna sefer ihtiyacından başka, terhis edilmiş er miktarı kadar, kadronun yaklaşık 1/2'si oranında erin katılması gerekiyordu.

Halbuki, özellikle Batı Ordusu bölgesinde bu ölçüde insan kaynağı bulma olanağı yoktu. Nitekim aşağıdaki açıklamada görüldüğü üzere dűřman ordular, tümüyle sefer düzeyine erişmişken Türk Orduları eksik mevcutlarla savaşa girmek zorunda kalacaklardı. (Çizelge : 2)

1. Türk Batı Ordusu :

(Çizelge : 2)

	P. Tb.	Mt. Bl.	Sv. Bl.	Top. Bt.	Muharip
KADRO	290	24	41	106	418.899
MEVCUT	237	24	35	99	188.314
İHTİYAÇ	53	—	6	7	230.585

2. Batı Cephesinde Bağlaşıklık Ordular :

	P. Tb.	Mt. Bl.	Sv. Bl.	Top. Bt.	Muharip
İbar Grubu (Sırp)	20	5	2	12	24.000
(1) Ordu (Sırp)	72	18	29	40	90.000
(2) Bağlaşıklık Ordu (Sırp-Bulgar)	40	10	6	27	50.000
(3) Ordu (Sırp)	50	13	1	20	60.000
Karadağ Ordusu	59	11	3	28	31.000
T O P L A M	241	57	41	127	255.000

(Çizelge : 3)

3. Türk Doğu Ordusu :

	P. Tb.	Mt. Bl.	Sv. Bl.	Top. Bt.	Muharip
KADRO	129	31	57	92	478.848
MEVCUT	100	21	12	75	115.000
İHTİYAÇ	29	10	45	17	363.840

Bunun için 15.000 kişilik Kırcaali Kolordusu da vardır.

4. Doğu Cephesinde Bulgar Ordusu :

	P. Tb.	Mt. Bl.	Sv. Bl.	Top. Bt.	Muharip
1. 2. 3. Or., Sv. Tüm.	174	46	42	147	177.117
Rodop Müfrezesi	24	10	12	15	36.158
T O P L A M	198	56	54	157	213.275

17 Ekim 1912 günü Türk Ordusu, her durumuyla bir savaşı yükümlenemeyecek kadar güçsüzdü. Savaş ilanı günü mevcutları ve farkları karşılaştırılırsa, iki taraf güçleri arasındaki denge-
 gesizlik ortaya çıkacaktır :

5. Güçlerin Mukayesesi :

Kuvvet	Kadrosu	Mevcudu
Türk Doğu Ordusu	478.848	115.000
Türk Batı Ordusu	418.899	188.000
T O P L A M	897.747	303.000

$\frac{897.747}{303.000} =$ Türk Ordusu 1/3 oranında eksik bulunuyordu. Bunun sayısal ölçüsü de söyleydi :

Bağlaşık Ordular :

Batı kuvveti	255.000
Doğu kuvveti	213.000
T O P L A M	468.000
Toplam bağlaşıklar	468.000
Toplam Türk	303.000
Aradaki fark	— 165.000

Arada, Türk Ordusu zararına 165.000 kişilik bir fark olduğu ortaya çıkar. Buna rağmen Türk Başkomutanlığının bütün cephelerde tarruzi harekâta girişilmesine dair emir vermesi, üzerinde derin derin düşünülmesi gereken bir husustur. Ka'diki, muharebe cephelerinde toplanan erlerin 1/8'i de tüfeksiz ve donatımsızdı.

Sevk ve idare bakımından Türk Ordusu, Avrupa Ordularına göre, yeni yöntemlere aykırı, strateji fikri yönünden çok sınırlı bir ortam içinde bocalamaktaydı. Eğitim konusunda geri kalınmıştı. Tatbikat ve manevralar, çok az yapılan çalışmalardı. Moral ve disiplin bakımından eski dönem düzeyinin altına düşülmüştü. Politik inanç ve girişimler, komutan ve subaylar, hatta erler arasında geçimsizlik, anlaşmazlık ve huzursuzluk yaratmıştı.

Politika, komuta ilişkilerini tahrip etmişti. Ayrıca subaylar arasında, Erkânıharp-Kıta Zabiti, Alaylı-Mektepli ayrımı, bu tahribatı daha da derinlere götürmüştü. Hristiyan azınlıkların katılmasıyla ordunun maddi ve manevi yaşamındaki büyük sarsıntı daha da yaygınlaşmıştı.

Halbuki, Bağlaşık Balkan Ordularında, burada belirtilen zararlı etkenler önlenmiş bulunuyordu. Ordunun lojistik durumu, daha da acıktı :

Silah sayısı yetersizdi. Ağır silah ve araçlar, muharebe alanlarının coğrafi nitelikleri gözönüne alınmadan tertip edilmişti. Bu yüzden, Mevcut Krup sahra topları kullanılamamıştı. Balkan koşullarına uygun dağ topları ya yoktu, yahut da çok azdı. Buna karşın Balkanlılar, Fransa'dan hareket kabiliyeti üstün çabuk ateşli top'ar almışlardı. Türklerinki ise, ağırdı; ordu çekilirken çamura saplanıp kalmışlardı. Silahlar için yeterli sayıda mermi sağlanamamıştı. Giyim, donatım, ihtiyacı karşılamıyordu. Ordu, seferber olmadığı halde, tümüyle giydirilememiş; rediflerin büyük kısmı, ulusal kıyafetleriyle cepheye yollanmıştı.

Araç ve gereç bakımından yeterlilik sağlanamamış, telefon, telgraf, pırıldak (helyosta), kazma, kürek, tahrip malzemesi, koşum takımları, ancak barış kuruluşundaki sayılarıya muharebeye gönderilmişti.

Menzil teşkilâtı, seferberlik planlarına Alman Ordusundan aynen aktarılmak istenmiş, kağıt üzerinde büyük hazırlıklar yapılmış, uygulaması ise seferberliğin ilanına bırakılmıştı. Seferberlik ilan edince uygulama olanakları bulunamamıştı. Bütün depolar, ambarlar hatta bir'ik kilerleri bile bombostu. Menzil hastane'eri kurulamamış, gerekli sağlık personeli sağlanamamış, bu nedenlerle hasta ve yaralılar sağlıklarına kavuşturulamamıştı. Bulaşıcı hastalıklar

önlenememişti. Dolayısıyla büyük kayıplar verilmmişti.

Edirne'den başka yerlere yeterince yiyecek depo edilememiştir. Özellikle Kırklareli, Lüleburgaz, Hasköy dolaylarında yakacak yoktu. Bu neden'e ekmek ve yemek pişirilmesi olanağı sağlanamamıştı. 1897 Türk-Yunan Savaşında orduya 6.000.000 ki'ogram peksimet gönderilmişti. Bu savaşta, bu bile düşünülemedi.

Muratlı'da asker açlıktan perişan olmuş, taarruz edileceği gün 4 ncü Kolordu erlerine yemek pişirilemedi.

Lüleburgaz muharebeleri sırasında Ordu Komutanı Abdullah Paşa, dört gün birlikleriyle bağlantı sağlayamamış ve hatta aç kalmıştı.

Batı Ordusunun Manastır'dan çekilmesi sırasında Batı Ordusu Komutanı, canlı bir maki neli tüfek hayvanının budunu keserek çiğ çiğ yemeğe çalışan bir er grubunu görmüş ve harp ceridesine kaydettirmişti. Balkan Savaşında bunlara benzer acıklı o'aylar sayısız denecek kadar çoktur. Yazgı, devlet gemisini kaya'ara çarptıranların cezalarını, çaresiz kalmış millete ve askere çekmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

SEFER VE YİĞİNAK PLANLARI VE UYGULANIŞI VE BALKAN MUHAREBELERİ

A. SEFER VE YİĞİNAK PLANLARI :

1. Türk Sefer ve Yiğmak Planları :

Başkomutanlık, çıkacak bir savaşın değişik durumlarına göre 12 plan hazır' amıştı. 1-7 No.lu Harekât Plan'arı, Balkan Devletleriyle yapılacak savaşlarla ilgiliydi. Bu planların hazır' anısında 5 No.lu proje esas kabul edilmiş; Bulgar, Sırp, Karadağ ve Yunan Ordularıyla savaşılacağına göre tertiplenmişti. Bunlardan 1 No.lu Plan, sadece Bulgaristan'la, 4 No.lu Plan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ'la savaşılacağına göre düzenlenmişti. Planlarda Bulgar Ordusu, öteki Balkan Orduları top'amından daha güçlü kabul edilmiş; bu ordu karşısında başarı sağlandığı takdirde öteki Balkan Ordularının yenilgiye uğratılacağı kanısı hakim olmuştu.

Bulgar Ordusunun, büyük kısmıyla Kırklareli-Edirne arasında ve Edirne-İstanbul doğru'tusunu kuzeyden kuşatacak şekilde taarruz

edeceği; Makedonya bölgesinde ise Sırp Ordusuyla birlikte Dupniçe-Köstendil-İvranya hatında toplanacağı, Dupniçe-Koçana, Köstendil-Ohçapul ve Sırp Ordusunun büyük kısmıyla İvranya-Komanova genel doğrultusunda taarruz edeceği; Karadağ'ın İşkodra'ya saldıracağı, Yunan Ordusunun stratejik bir harekâta girişemeyeceği, öteki ordular yok edildikten sonra güneye dönüşmenin mümkün olacağı düşünülmüştü.

Bu amaçla Doğu Ordusu Trakya'da Bulgarlara, Batı Ordusu da Makedonya, Tesalya ve Epir Cephelerinde, Bulgar, Sırp, Karadağ ve Yunan Ordularıyla savaşacağına göre tertiplenmişti. Doğu Ordusu için 129, Batı Ordusu için 290 taburluk kuvvetin yığınak yapması öngörülmüştü.

2. Balkan Ordularının Sefer ve Yığınak Planları :

Balkan Ordularının herbiri, Türk Ordusu karşısında zayıf durumda kabul edildiğinden Türk Ordusuna, bağlaşıklık ordular şeklinde taarruz edilmesi esas kabul edilmiş ve ortak bir sefer ve yığınak planı kararlaştırılmıştı. Buna göre Bulgaristan, önce bir Balkan Bağlaşması sağlamak, Balkanlardaki Türk Ordularını yenmek, Osmanlı Devletine Bulgaristan'ın ve ortak-

larının amaçlarını onaylattırmak esası üzerine hazırlıklara girişmişti.

Balkan Devletlerinin ortak sefer ve yığınak planı, özetle şöyleydi :

Bulgar Ordusu, siklet merkeziyle Kırklareli-İstanbul genel doğrultusunda taarruz ederek İstanbul yolunu açacak; 2 ncı Orduyla Tunca, Arda Nehirleri arasından taarruzla Edirne Müstahkem Mevkiini ele geçirecekti. Batı bölgesinde Sırp Ordusu, büyük kısmıya İvranya'dan Türk Batı Ordusuna; 24 Tabur kuvvetindeki Bulgar Tümeni de Türk kuvvetinin sol kanadına taarruz edecekti. Yunan Ordusu, büyük kısmıyla Tesalya'dan taarruz ederken çok zayıf bir kuvvetiyle Epir'de önce savunmada kalacak, sonra tarruzi harekâta başlayacaktı. Karadağ Ordusu İşkodra'ya taarruz edecek; Senice ve Yenipazar'dan taarruza geçen Sırp Ordusuyla da işbirliği yapacaktı. Bağlaşık Ordular, harekâtı gerçekleştirmek amacıyla yığınak yapacaklardı.

3. Türk Sefer ve Yığınak Planlarının Uygulanması : (Kroki : 4-5)

Balkan Savaşında Balkan Bağlaşıkları ve Türk Ordusunun yığınak planları 4-5 numaralı krokilerde gösterildiği gibiydi.

Türk sefer ve yığınak planlarında, strateji ve taktik kurallarına göre düşünümüş ince he-

sapları yoktu. 5 numaralı plan gönderilmediği için Batı Ordusu Komutanlığı, seferberliğin ilanından sonra (16-18 Ekim 1912 günlerinde) yeni duruma göre planlar yapmak zorunda kalmıştı. Çarçabuk yapılan bu planların yanlışlığı olması doğaldı.

Genellikle sefer planlarında nizamiye birliklerinin, seferberliklerini 7-8, rediflerin 5-6 gün içinde tamamlayacakları kabul edilmişti. Halbuki, bu süre içinde plan gerekleri sağlanamamış, 7-8 Ekim 1912 günü, birliklerin o günkü durumlarıyla yığınak bölgelerine yürümeleri emredilmişti.

Ne acıdır ki, muharebelerin başladığı 18-19 Ekim günlerinde, birlikler genellikle seferber kadrolarına değil, barış kadroları sayılarına bile ulaşamamışlardı.

Birlikler, yığınak bölgelerine bu durumlarıyla ve kopmuş bir tesbihin taneleri gibi dağılık o'arak yerleştirildiler.

B. SAVAŞ İLANI VE DİPLOMATİK İLİŞKİLERİN KESİLMESİ :

8 Ekim 1912'de Karadağ Hükümeti, sık sık yapılan sınır çarpışmalarını neden göstererek Osmanlı Hükümetine savaş ilanı etti.

Aslında Karadağ kuvvetleri, zaten 7 Ekim 1912 günü Berana ve Maykovaç taraflarında sınırı geçerek ilerlemeğe başlamışlardı.

Balkan Bağlaşık devletleri, 13 Ekim 1912'de Babıali'ye ağır bir nota vererek kabulü olanaksız birçok dileklerle birlikte seferberlik emrinin geri alınmasını istediler. Bu nedenle, 15 Ekim 1912'de İtalya ile çarçabuk barış yapıldı. 16 Ekim 1912'de sınır üzerinde görülen Bulgar ve Sırp saldırılarına karşı koymaya ve diplomatik ilişkilerin kesilmesine karar verildi. 17 Ekim 1912'de önce Balkanlılar olmak üzere Osmanlı Hükümetiyle Balkan Hükümetleri arasında karşılıklı olarak savaş ilan edildi. 18 Ekimde Balkan Bağlaşık Orduları, bütün cephe'lerde Türk sınırlarını geçmeğe başladılar.

C. MUHAREBELERİN CEREYANI :

Balkan Savaşı iki dönemde sürdürölmüş-tür :

Birincisi, Türk Ordularıyla Balkan Bağlaşık Orduları arasında geçen ve 18 Ekim 1912'den Londra'da, 30 Mayıs 1913'te onaylanan antlaşmaya kadar sürmüştür.

İkincisi, Balkan Bağlaşıkları arasında ve Londra Antlaşmasından sonra başlayan savaştır ki, burada Doğu Ordusunun Edirne'yi geri almak amacını gözeten harekâtı bakımından Türk Ordusu ile ilişkilidir.

1. Doğu Harekât Alanında : (Kroki : 4-6)

Bulgar kuvvetleri (1, 2, 3 ncü Ordu, Rodop

Grubu), 18 Ekim 1912 günü taarruzi harekâta başladılar.

21 Ekim 1912 günü (İkinci Ordu) ileri kısımlarıyla Arda ve Tunca Nehirleri arasında, 35 kilometrelik bir cephe üzerinde, Edirne'nin 16-20 kilometre batısı ve Edirne kuzeyi bölgesine kadar ilerledi.

1 nci ve 3 ncü Ordu'arı, Tunca Nehrinin doğusundan ve 55 kilometrelik bir cephe ile (1 nci Ordusu, Edirne-Kırklareli hattının 15 kilometre kuzeyine, 3 ncü Ordusu, Kırklareli'nin 20 kilometre kuzeyine kadar) yaklaştılar.

Türk Doğu Ordusu, siklet merkezi ile Kırklareli doğrultusunda taarruz eden Bulgar Ordusuna karşı, Kırklareli - Edirne - Yenice hattında savunma kararı vermişti. 17/18 Ekim 1912' de Doğu Ordusu Karargâhı Lüleburgaz'a gelmişti. İstanbul'da bulunan Mürettep 18 nci Kolorduya Kırklareli bölgesine, Tekirdağ'daki 17 nci Kolorduya Sarayköyü'ne yanasması için emir verilmişti.

Baskomutan (Vekili Nazım Paşa'nın sürekli işe karışması ve baskısı sonucu, savunma kararından vaz geçi'erek, iki kat üstün durumda ve üç ordudan oluşan Bulgar Ordusuna bu defa taarruza karar verildi.

O sırada Kırklare'i ve Edirne çevresinde Türk 1, 2, 3, 4 ncü Kolorduları ile Edirne'deki

birliklerden kurulu Mürettep Kolordu ve süvari tümeni bulunuyordu.

İşte bu kuvvetlerle, 21 Ekim 1912 günü, siklet merkezi Kırklareli, Yanbolu genel doğrultusunda ieri harekâta başlandı. 22 Ekim 1912 günü, saat 14.00'te her iki ordu karşılaşarak, adeta tesadüf muharebesi tarzında savaşımaya başladılar. 23 Ekim 1912 öğleye kadar şiddetli muharebeler sürdürüldü. Bulgar Ordusu, geri çekilme yollarını tespit ederken bunu anlayamayan Türk Ordusu Komutanlığı da Kırklareli-Edirne-Yenice hattına çekilme kararı verdi.

Süloğlu kesiminde şiddetli muharebeler cereyan etti.

24 Ekim 1912 akşamı, Pınarhisar-Lüleburgaz hattına çekilme zorunluğunda kalındı. Henüz seferberliğini tamamlayamamış, hazırlıklarını savunmaya göre yapmış bir orduya uygulattırılan taarruzi bir hareketle birlikler parça parça ezdirilmiş, savaşma azmi ve disiplini sarılsı.

28 Ekim 1912'de başlayan ve dört gün süren Pınarhisar-Lüleburgaz kesimindeki muharebelerden sonra ordunun Çatalca Hattına çekilmesi kararlaştırıldı.

Çekilmeyi himaye ve gerekli zamanı kazanmak maksadıyla Çorlu'da bir müfreze ve daha kuzeyde de süvari tümeni bırakıldı. Bulgar Or-

dusunun takibe geçmemesinden yararlanan Doğu Ordusu birlikleri, Çatalca Mevziinde altı kolordu halinde tertiplendi. X X

Bulgar Ordusu, Çorlu Müfrezesiyle süvari tümeninin yaptığı oyalama muharebeleri dışında, hiçbir direnme ile karşılaşmadan, oldukça gecikmiş olarak, korku ve kuşku ile 13 Kasım 1912 gününe kadar Çatalca Mevziine ancak ulaşabildi.

17 Kasım 1912'den başlayarak üç defa taarruz uyguladılar. Ancak, Türk Ordusunun gösterdiği dayanma ve ateş gücü karşısında hiçbir başarı sağlayamadan, on binlerce ölü bırakarak geri çekilmek zorunda kaldılar.

2 nci Bulgar Ordusunun 22-24 Ekim 1912'de Edirne'ye yaptığı baskın girişimleri de başarısızlığa uğramıştı. 16 Kasımda kuşatmayı tamamlayan Bulgar ve Sırp Orduları, 21 Kasım 1912'den başlayarak, şehri ara'ıksız top ateşine tuttular.

21 Taburlu Türk Kırcalı Müfrezesi (kolordu gücünde)'nin düşman yan ve gerilerine taarruz ederek etki'li olacağı umulurken, Bulgar Rodop Grubunun taarruzu karşısında hemen dağılması ve yerli halkla birlikte Gümülüne'ye doğru panik halinde çekilmesiyle Bulgarlar, Batı Trakya'ya hâkim olmuş ve böylece doğu ve batıdaki Türk Ordularının bağlantısı,

savaşın başlamasından on bir gün sonra kesilmişti.

Bulgar Ordusu, savaşın sonuna kadar herhangi bir başarı sağlayamadan, kolera salgını, ikmal zorluğu gibi sıkıntılar içinde duraklamış olarak, yukarıda da belirtildiği gibi, barış antlaşmasına kadar bölgelerinde kalacak ve ezgin olarak geri çekilecektir.

2. Batı Harekât Alanında : (Kroki : 5-7)

Türk Batı Ordusu büyük kısmıyla Koçana, Komanova, Üsküp, Manastır bölgelerinde yığınak yapmış, kalan kısmı tali cephelere dağılmış durumda idi.

Karadağ Ordusunun merkez ve güney grupları, 8 Ekim 1912'de İşkodra'ya, kuzey grubundan 4 ncü Tümen 7 Ekim 1912 günü Berana-Akova doğrultusunda taarruz etti. Bu kuvvet, Sırp İbar Ordusundan bir tugayla birlikte, Taşlıca'yı ele geçirmiş; Taşlıca'daki Türk Müfreze Komutanı, savaşmadan Avusturya'ya sığınmıştı. Kuzey grubunun Şin Tümeni Gosine, İpek bölgesine taarruz etti. Sırp Şumadya Tümeniyle birlikte Yakova üzerinden İşkodra'ya geldi ve İşkodra'nın kuşatılmasına katıldı. Burada % 60 kayıplar veren Karadağ Ordusu, amacına kavuşamamış; verdiği ağır kayıplar nedeniyle komşuları yanında çok güçsüz duruma düşmüştü.

İşkodra'daki Türk birlikleri, uzun ve başarılı savunmasını sürdürürken, sen komutanın ihaneti sonucu Karadağlılarla anlaşmak zorunda kaldılar. 22 Nisan 1913'te siahlarıyla birlikte kaleyi boşaltarak Draç bölgesine çekildiler.

2 nci Bağlaşık (Sırp-Bulgar) Ordu, Komanova'ya ilerledi. 1 nci ve 3 ncü Sırp Ordusunun da katılmasıyla Komanova mevzi nin yan ve gerilerine taarruza geçtiler. Çok şiddetli muharebeler yapıldı. İlk günkü savaşta Sırp lar büyük kayıplar verdiler. Başarıya ulaşılacağı bir sırada, 23/24 Ekim 1912 gecesi, rediflerin mevzilerinden kaçtıkları görüldü. Boşalan mevziler, 24 Ekim 1912'de genel ihtiyatın gönderilmesiyle de kapatılamadı. Böylece Komanova Muharebesi, yenilgiye sonuçlandı. Geri çekilen Türk birlikleri, Üsküp-Köprülü Hattında savunmaya geçerek Batı Ordusu asıl kuvvetlerinin daha güneye atılması önlen di.

Üsküp-Köprülü Hattında yapılan çetin savaşlarda ve Pirlepe kuzeyi bölgesinde de başarı kazanamayan Batı Ordusu birlikleri, buradan Kırçova-Manastır Hattına çekildiler.

16-18 Ekim 1912'de yapılan üç günlük Manastır Muharebesinde yenilgiye uğrayan Batı Ordusu (5, 6, 7 nci Kolordu ar) birlikleri, düzensiz bir geri çekilişle Arnavutluk Dağlarında barınmak üzere yollara düştüler. Ağır silahların 9/10'u yollarda bırakıldı.

Bağlaşık 2 nci Ordu içindeki Bulgar 7 nci Tümeni, Koçana-İstip doğrultusunda i eri harekâtını sürdürdü. Bu doğrultudaki Türk örtme (Ustruma Kolordusu) birliklerini geri atarak Cumaibalâ-Kresne-Demirhisar ve Nevrekop-Serez üzerinden, Bulgarlar için siyasi hedef olan Selanik'e ilerledi.

Tesalya bölgesinde yığınak yapan Yunan Ordusu, 18 Ekim 1912'de sınırı geçti. Zayıf Mürettep 8 nci Kolordu birliklerini, Glikoz-Livadi Hattındaki mevzilerinden kolayca atarak Yenice'ye kadar ilerledi.

1-2 Kasım 1912 günleri içinde yapılan Yenice Muharebesinde de komutanın ilgisizlik ve bilgisizliği yüzünden yeni'giye uğrayan mürettep 8 nci ve Ustruma Kolorduları karma kuvveti, Selânik bölgesine çekildi.

Vardar kıyısında da savunmayı göze alamayan, Hasan Tahs'in Paşa, 40.000 kişiye yaklaşan bir kuvveti, bütün silah, araç ve gereçleriyle 9 Kasım 1912'de Yunanlılara teslim etti. Yunanlılar böylece, muharebe etmeden takviyeli bir kolorduyu tutsak almış; aynı zamanda, Selânik'i de kolayca ele geçirmiş bulunuyorlardı. Bulgarlar bu yarışta hedefe ulaşmada geç kalmışlardı.

Yunan sınırının ikinci derecedeki Epir Cephesini, Yanya Kalesiyle birlikte, savunmakla görevlendirilmiş bulunan bağımsız Yanya Ko-

lordusu, üstün nitelikli bir komutanın (Esat Paşa) emrinde olarak Arnâvut rediflerinin ihanetine, Batı Ordusu Komutanının ilgisizliğine rağmen altı aya yakın sürede kahramanca çarpışmıştır.

Selanik'ten sonra Yanya Kalesi çevresinde toplanan bütün Yunan tümenlerinin üstün güçte taarruzlarını kıran Yanya'daki birlikler, son kursunu attıktan ve son lokmasını da tükettikten sonra, 6 Mart 1913'te baş eğmek zorunda kaldılar.

Bağlaşık Balkan Orduları karşısında güçsüz bırakılmış olarak savaşa girmek zorunda kalan Türk Orduları, böylece düşmandan önce kendi idarecilerinin ihanetine uğramış; Balkan'arda Türk onurunu kurtarma mücadelesinde hiç de lââyk olmadığı bir yenilginin kurbanı durumuna düşürülmüştü.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LOJİSTİK VE İDARİ FAALİYETLER

A. TEŞKİLAT :

Türk Ordusunun lojistik ve idari desteği, Harbiye Nezareti (Milli Sayınma Bakanlığı)'nin "Harbiye ve Levazımatı Umumiye Daire'eri"nce yürütülüyordu.

Bunun gibi ordu, kolordu ve tümen karargâh'larında bu hizmetin yürütülmesinde, 3 ncü (Menzil), 6 ncı (İdare-Levazım), 7 nci (İnsan, Hayvan sağlığı) şubeleri görevliydi.

Bu amaçla Yurt İçi Bölgesinde, İstanbul, Genel Ambar ve Depoları, Tophane, Zeytinburnu Silah ve Cephane Fabrikaları, ordu bölgesinde yiyecek, giyecek ve malzeme ambarları, silah, cephane ve erzak kolları görevliydi.

Savaşın ilanından sonra bu teşkilâta "Menzil Teşkilâtı" da katılacaktı. Bu teşkilât, Türk Ordusunda ilk kez Balkan Harbinde yürürlüğe girecekti. Almanlardan alınan "Menzil Hizmet-

leri Nizamnamesi''ne göre planlanacaktı. Bu teşkilâtın bölümü şöyleydi :

1. Menzil Başlangıç Noktaları :

Bindirme iskele ve istasyonlarından sonra birliklere yapılacak yolların yapıldığı noktalarıdır.

2. Genel Ambar Bölgeleri :

Ordulara ikmal yapacak 1 nci ve 2 nci sınıf ambarların bulunduğu bölgelerdi; Selanik, Manastır, Yanya ve Karaferiye Ambarları gibi.

3. Menzil Erzak Kolları :

Herbiri bir günlük erzakın yüklenmiş olduğu dört ulaştırma kolundan oluşuyordu.

4. Menzil Cephane Kolları :

Bu kolların sayısı, Kolordu silah sayısının sayı ve niteliklerine göre değişti.

B. LOJİSTİK :

1. İkmal :

Türk Ordusunun (Yurtiçi, Yurtdışı) ikmal kaynakları sınırlıydı. Her iki tür ikmal, paraya dayanıyordu. Balkan Harbi döneminde ise imparatorluğun parasal ve ekonomik durumu, bu büyük ihtiyacı karşılamaktan yoksundu.

2. Ulaştırma :

Ulaştırma, demiryolu ve denizyoluyla yapılmaktaydı. Karayolu ulaştırması, yalnız tümen bögesinde (yol olanaksızlığı nedeniyle) uygulanabiliyordu.

Ege Denizi, önce İtalyan ve savaş ilânından sonra da Yunan Donanmasıyla kapatıldığından bu tür ulaştırmadan yararlanılamamıştır. İstanbul-Selanik Demiryolu Hattıysa savaşın başında kesildiği için Batı Ordusu bu olanaktan yoksun kalmıştır.

3. Sağlık, Veteriner ve Tahliye :

İnsan sağlığını koruma amacıyla yurtiçi, menzıl bölgesi ve harekât alanlarında bulunan sabit hastaneler, menzıl hastaneleri, ordu seyyar hastaneleri, sıhhiye depoları, esas kurumlar olarak planlanmıştır. Sağlık birlikleri personeli, sağlık teşkilâtının uygulayıcı ögesiydi.

Yaralıları, derecelerine göre, tümen genel sargı yerine, tümen seyyar hastanesine, menzıl hafif hasta toplama yerine ve gerektiğinde demiryoluyla yurtiçine tahliye edilecekti.

Hayvan sağlığı için ordu hayvan sağlık hizmeti kurulması bu amaç için veterinerler ve yardımcı personelin tahsisi planlanmıştır. Seferde her kolordu için birer "Beygir Deposu" kurulacaktı. Bu depolarda aynı zamanda hasta hayvanlar sağlıklarına kavuşturulacaktı.

C. LOJİSTİK FAALİYETLERİ VE UYGULAMASI :

Lojistik faaliyetlerine ait esaslar, genellikle kağıt üzerinde planlanmış; barış döneminde, bu planın esaslarına göre gerekli hazırlıklar, istenen ölçüde yapılamamıştı. İkmal faaliyetleri, aşağıdaki bölümlerde özetlenebilir :

1. Yiyecek, İçecek ve Yem İkmal (1 nci sınıf ikmal maddeleri) :

Seferberliğin ilanından sonra, iki hafta geçtiği halde "Levazımatı Umumiye Dairesi"nce harekât alanlarına, planda gösterilen 1 nci sınıf ikmal maddeleri sağlanıp gönderilememişti. Ordular Savaş Yükümlülüğü Kanununa göre ihtiyaçlarını bölge olanaklarından sağlama yoluna başvurmuşlardı. Bu şekilde sürdürülmeye çalışılan muharebelerle sonuç umut verici görülüyordu. Harbiye Nezareti, "para yoktur, silah, cephane yoktur; başınızın çaresine bakın" anlamında yazılarla, istekleri karşılamaya çalışıyordu.

2. Silah ve Donatım Gereçleri İkmal (2 nci, 5 nci sınıf ikmal maddeleri) :

Ordunun kadro ihtiyacı olan silah, cephane ve donatım gereçleri, tümüyle sağlanamamıştı. Bu nedenle topçu ve makineli tüfek birliklerinde kadro halinde gösterilen birlikler kurulamamıştı. Sefer kadrosunda gösterilen, piyade tüfeği,

ihtiyacı karşılamadığından piyade taburlarından çoğu eksik tüfekle muharebeye girmişti. Süvarilerin filintaları da noksandı.

3. Giyim ve Donatım Gereçleri İkmali :

Balkan Savaşına girerken birliklerin elinde ancak barış ihtiyacını karşılayacak sayıda elbise ve donatım bulunuyordu. Depolar boştu. İhtiyaç belirten yazılara, Başkomutanlık şu şekilde karşılık vermişti: "Divanı Muhasebatın vize iş'emine tabi olan harcamalar nedeniyle satın almada karşılaşılan zorluklar dolayısıyla levazımat pek noksan olup, İstanbul'da bir kat elbise bile olmadığı, para verildiği halde bile bin kat-tan fazla elbise yapılamayacağı...."

Bu durum karşısında elbise verilemeyen redif birliklerinin erleri, kendi milli kılıklarıyla savaşa sokulmuşlardı.

4. Hayvan ve Taşıt Araçları İkmali :

Balkan Savaşı seferberliği ilan edildiği zaman, ordunun elinde barış kadrosunu karşılayacak ölçüde hayvan bulunmuyordu. Binek, araba koşumu, mekkâre ihtiyacının halkın elindekileriyle karşılanacağı emredilmişti. Ancak, top, telsiz, köprücü takımları gibi ağır koşum hayvanlarının dış ülke'lerden satın alınması gerekiyordu. Seferberlik döneminde bunun sağlanması olanağı yoktu. Nitekim ordu, 1/2 oranında ağır

koşum hayvanıyla savaşa girmek zorunda kalmıştı.

At arabası ihtiyacı da ancak halkın elindeki at ve kağı arabalarının toplanmasıyla kısmen giderilmeye çalışılmıştı.

5. Teknik Araç ve Gereçlerin İkmali :

İstihkâm, muhabere araçları da, sefer ihtiyaçları göz önüne alınarak barış döneminde tamamlanmamıştı Tahkimat ve muhabere araç ve gereçleri, ihtiyacın 1/2'si oranında bulunuyordu. İstihkâm ve muhabere sınıflarında bu oran 1/3 kadardı. Bütün orduda ancak 16 adet telgraf (te.siz) aygıtı bulunuyordu. Dekovil işletmesi ise, yalnız Doğu Ordusunda vardı.

6. Sağlık Hizmetleri Araçları İkmali :

Tümüyle dış kaynaklardan satın alınması gereken sağlık araç ve gereçleri, vaktinde sağlanmadığından seferber için ilanında kurulması planlanan Ordu ve Menzil Sağlık Kurumları yeterince gerçekleştirilememiş, hasta ve yaralıların kurtarılamaması sonucu büyük kayıplar verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

'BALKAN SAVAŞINDAN ALINACAK DERSLER, BALKAN SAVAŞINDA YETENEKLERİNİ KANITLAMIS OLAN KOMUTANLARDAN BİRKAÇ ÖRNEK :

A. BALKAN SAVAŞINDAN ALINACAK DERSLER :

1. Siyasal Bakımdan Alınacak Dersler :

Osmanlı Devletinin ulusal bir dünya görüşü, amacı ve bu yönde bir planı yoktu. Savaşta önce tutarlı bir siyasa saptamamış, yardımcı olacak bağlaşıklık, dost devletler edinememişti. Sadrazamların her biri, kendi düşüncesi ve özel çıkarlarına uygun gelen bir yabancı hükümetin tarafını tutmuş; dolayısıyla imparatorluk, bu tür güvenilmez, tutarsız siyasaların zararını görmüştür.

Dış siyasada güvenilirlik, tutarlılık, sağlamlık, saygınlık gözetilmeli; yurt yararları, ön planda tutulmalı; ulusal bir amaç güdülmeli, yabancı devletlerin politikalarına mahkûm bir yol izlenmemelidir.

Osmanlı Devletinin belirli bir nüfus politikası da yoktu. Dağınık bölgelerde yaşayan Türk Halkı, 1877-1878 göçünden sonra uygulandığı üzere, rasgele yerlere, Bosna-Hersek göçmenleri Taşlıca-Mitroviçe-Kočana sınırlarına serpiştirilmişti. Bu şekilde binlerce insanın sınırlara yerleştirilmesi, bunlardan gerektiğinde yararlanılamamasına neden olmuştu.

Savunma nerde planlanacaksa, Türk unsurunun bu bölgenin gerisinde ve düşmanların çoğunlukta oldukları yerlere yerleştirilmesi gerekirdi.

Dost ve yardımcı İslamlarla tarafsız Hristiyanları kazanmak, siyasal amaç peşinde koşan Rum, Bulgar, Sırp öğeleri sıkı bir kontrol altında tutmak, anlaşmalarına engel olmak gerekirken, tümüyle ters düşen bir siyasa izlenmiş; Batı Rumeli'nin en güçlü topluluğu olan Arnavutlar iyi idare edilmeyerek küstürülmüş ve devletten uzaklaştırılmışlardı. Bulgar, Rum ve Sırların kilise kavgaları çözümlenmiş, İmparatorluk zararına bağlaşımları kolaylaştırılmıştı. Örneğin, Batı Rumeli'de yaşayan unsurların durumu incelendiği takdirde: 2.210.000 kadar İslam Unsur, 1.510.000 Düşman Unsur, karışık 480.000 Tarafsız Gayri Müslim insanın yaşadığı görülür.

Tarafsız Gayri Müslim unsurlar, dış bir hükümete meyiletmediklerinden, İmparatorluğa yararlı olabilirlerdi. Bunlar, 2.210.000 İslam unsu-

ra katılınca: $2.210.000 + 48.000 = 2.690.000$ yararlanılabilir insan kazanılırdı.

Akla uygun bir nüfus ve göç politikası izlenmiş, Ulah, Hristiyan Arnavut kiliselerinde, okullarında dinsel ve ulusal duyguların okşanması yoluna gidilmiş olsaydı bunları, Bulgar, Rum, Sırp propaganda ve baskısından korumak mümkündü. Bu takdirde Batı Ordusuna en az 300.000 kişilik bir kaynak sağlanmış ve savaşın kaderi değiştirilmiş olurdu.

Balkanların siyasal hazırlıkları sırasında Yunanistan'a ödün verip aslında kuramsal ve yararsız bir şekle girmiş olan Girit'e egemenlik sağlanması savından vazgeçilmeseydi Yunanistan'ı kazanmak, öteki Balkanlılardan uzak tutmak mümkün olurdu. Bu durumda İmparatorluk, maddi ve manevi bir kayba uğramış da olmazdı. Ne yazık ki, Osmanlı Devletinin bunları düşünebilecek bir siyasal yeteneği olmadığı gibi hiçbir şeyden de haberi yoktu. Savaş, barışta kazanılır. Yurdun ve ulusun güvenliği, yabancı devletlerin garantisine veya tesadüflere bırakılmamalı, kendi ulusal amacına, gücüne ve yeteneğine dayanmalıdır.

2. Askerin Politikaya Karışması Yönünden Alınacak Dersler :

Ordu, politikanın aleti haline sokulmuş, genel görev ve amaçlarından uzaklaştırılmıştı. Or-

duya hâkim bir politikacı komuta zümresi, işine gelmeyen kabineyi istediği zamanda düşürüp, istediği kabineyi oturtuyordu. Örneğin: 1909'da Kâmil Paşa, Hüseyin Hîlmi Paşa, Tevfik Paşa, 1911'de Sait Paşa, 1912'de Kâmil Paşa Hükümetlerinin düşürülmesinde yürütme ögesi olarak ordu, ön planda görülmektedir .

Ordunun komuta düzeni, amacından saptırılmış, onulmaz bir hasta'lığa yakalanmıştı. Arnavutluk ayaklanmasının bastırılması amacıyla İstanbul'dan Yakova'ya gönderilen 1 nci Tümen, ayaklanmayı bastıracağına baş kaldıranlarla birleşmiş ve üstelik Ağustos ayında Üsküp'e girerek siyasi muhalifleri olan sivil ve askerleri öldürmüşlerdi.

Mürettep 8 nci Kolordu Komutanı bir Başkımci, yani Arnavut bağımsızlığı için çalışan, takdiri şahane ile jandarma astsubaylıktan korgeneralliğe kadar yükselmiş bir Arnavut'tu.

Orduya politika, politikaya da ordu sokulmamalıdır. Siyasal sorumluluklarla askeri sorumluluklar, baş başa ve dengeli olarak yürütülmeli; sorumlu hükümetle sorumlu Başkomutan ayrı fikir ve amaçlar arkasından koşmamalıdır. Dünyanın en çok savaş yapan uluslarından olduğumuz halde, bu savaşlarda yapılan siyasal yanlışlıklara, işlenen yanlış hareketlerden alınması gereken derslere itibar edilmediği için Balkan felâketi önlenememiştir. 1 nci Dünya Sava-

şında da aynı tutum izlenmiş, Türk Ulusu zamansız ve yersiz savaşa sokulmuştur.

3. Harekât Bakımından Alınacak Dersler:

a. Seferberlik ve yığınak uygulamaları tamamlanmadan, hazırlıksız, sayıca az ve eğitimce zayıf birliklerle uygulanan taarruzi harekât, Doğu Ordusunun yenilgisine neden olmuştu. Birlikler parça parça ezdirilmiş ve daha da zayıflatılmıştı. Eğer, önce verilmiş olan savunma kararı uygulanıp hazırlıkların tamamlanmasından sonra ve uygun zamanda karşı taarruza geçilseydi, büyük bir olasılıkla Bulgar Ordusu yenilgiye uğratılabilirdi. Ordunun başarı şansı, Başkomutanın özel tutku ve hevesine feda edilmişti.

b. Batı Ordusunun yığınak planı duruma uygun değildi. Kesin sonuç yerinde büyük birlikler top'anmamıştı. Karadağ Cephesinin doğal koşulları ve tahkimatından yararlanarak savunmanın yerli redif ve müstahfızlara bırakılması, burada bulunan ve ilk anda elden çıkacağı kesin olan "Taşlıca Müfrezesi'nin vaktinde Piriştine'ye getirtilmesi daha uygun olurdu.

c. Usturuma Kolordusuna, Kresne-Osmaniye hattında, Bulgar ileri harekâtına karşı savunma görevi verilmeli, gerektiğinde Demirhisar, Usturuma bölgesine çekilmeliydi. Buradan tasarruf edilecek bir nizamiye tümeniyle

Mürettep 8 nci Kolordunun pekiştirilmesi yoluna gidilmeliydi. Nitekim, sonunda geç kalınmış olarak bu uygulamaya gidilmişti.

Öbür taraftan, Osmaniye-Usturumca doğrultusunun ihmal edilmesi nedeniyle kuvvetli bulunulması gerekli olan Komanova bölgesinden iki tümenlik kuvvetin buraya gönderilmesi zorunluğu duyulmuştu.

d. Yunan Cephesinde en önemli olan bölge Tesalya olduğu halde, Epir'e de Tesalya'ya da aynı kuruluşa ve kuvvette olan birer kolordu tahsis edilmişti. Yunan Ordusunun büyük kısmıyla Tesalya'da toplanacağı hesap edilmeliydi. 1897 savaşında Epir'e kırk tabur ayırmakla Yunanlıların yaptığı hatalı planlamayı, bu kez Türk Genelkurmayı yapmıştı.

Büyük sakıncası olmayan, Narda-Yanya doğrultusuna, Yanya Müstahkem Mevkiyle birlikte bir redif tümeni ve müstahfızları bırakarak 23 ncü Nizamiye Tümeninin, Mürettep, 8 nci Kolorduya tahsisi, amaca daha uygun ve yararlı olurdu. Ayrıca Selanik Redif Tümeninin de Selanik ve Karaburun'dan alınarak aynı amaçla kullanılması sağlanabilirdi. Buna kolordu bölgesindeki 12 jandarma taburu da katılınca, Mürettep 8 nci Kolordu yığınağında yaklaşık 60 piyade taburu, 19 batarya ve 40.000 muhariplik bir kuvvet toplanmış olurdu.

Bölgede gereken tahkimat işine seferberliğin ilanıyla birlikte başlanarak, buna İncekarasu, Vardar Nehirlerinde, taşırılma yapılmak suretiyle engelliklerinin artırılmasına önem verildi, Yunan Ordusunun ileri hareketi durdurulabilirdi.

Ayrıca, sefer planlarında, Mürettep 8 nci Kolordu için çekilme doğrultusu Manastır olarak gösterilmiş iken, sonradan Başkomutanlığın bunu değiştirerek Selanik'i göstermesi çok büyük bir yanlışlıktı. Bu yüzden Batı Ordusu kısa sürede, yaklaşık 40.000 kişilik bir güçten yoksun kalmıştır.

Yine, sefer planında Batı Ordusunun "Arnavutluk Dağları"na çekilmesi şeklinde bir hedef verilmesi de yanlıştı. Doğu Ordusuyla bağlantılı hareket sağlanması, ayrı bölgelerden ortak düşman üzerine ilerlenmesi prensibine göre harekât planları hazırlanmalıydı. Halbuki, her iki orduya da birbirlerinden uzaklaştırıcı hareket doğrultuları verilmişti.

e. Sırp Ordusunun seferberliği ve yığınağı sırasında, Piristine-Geylan bölgesinden Kurşunlu veya İvranya doğrultusunda yapılacak mahdut hedefli bir taarruzla Sırp Ordusu, savaşamaz duruma getirilebilirdi. Sınır boyunca dağılmış Sırp Ordusu bölümleri üzerinde böylece, sonuç alma olanakları ele geçirilebilir, Bulgar Ordusundan batıya kuvvet kaydırma zorun-

luğu ve dolayısıyla Doğu Ordusunun yükünün hafifletilmesiyle başarı şansı sağlanabilirdi.

4. Sevk ve İdare Bakımından Alınacak Dersler :

a. Dört Balkan devletiyle savaşılacağına göre, Türk Başkomutanlığının 5 Numaralı Sefer Planı'nı Ordu Komutanlıklarına göndermesi gerekirdi. Halbuki Başkomutanlık, savaş ilanında 5 Numaralı Sefer Planı'nı değil de bunun yerine Doğu Ordusuna 1, Batı Ordusuna 4 Numaraları Planları göndermişti. Bu planlar, doğal olarak orduların harekâtına yanıt olacak tüm esasları veremezdi. Örneğin 4 Numaralı Planın uygulanmasıyla Batı Ordusunun ana kuvveti zararına olarak, 69 taburluk bir gücün Yunan Cephesine ayrılması zorunluğu ortaya çıkmış oluyordu.

Bu nedenle Batı Ordusu Komutanlığı, yenden harekât projeleri düzenlemek zorunda kalmış; Komanova kesimindeki muharebelerde eksik kuvvetle savaşılmıştı.

Böylece Başkomutanlık, sevk ve idare prensip'lerini kendi duygu ve düşüncelerine feda etmişti.

b. Sefer planları çok ayrıntılı hazırlanmış, ast komutanlıklara inisiyatif ve hareket serbestliği bırakılmamıştı. Düşman ordularının, gerçek durumlarına uygun değerlendirilmeler

yapılamamıştı. Düşmanın savaş gücü, nitelik ve yetenek'eri doğru istihbarat raporlarına göre hesaplanmalı; gerçeklerden uzak, hissi görüş'ler ve düşünceslerin etkisi altında kalınmamalıydı.

c. Sefer planı esasları, çok önemli zorunluklar olmadıkça, değıştirmemeli'dir. Örneğın, savunulması tespit edilmiş iken, taarruz kararı verilmesi (Doğru Ordusunda), çekilme doğrultularında değışiklik yapılması (Mürettep 8 nci Kolordu) çok ağır durumların ortaya çıkmasına neden olmuştu.

d. Sefer p'anlarının, barış döneminde harp oyunu, manevra ve tatbikatlar yapılarak, gerçeklere uyma derecesi kontrol edilmelidir. Halbuki Balkan Savaşı sefer planları, ancak harp ilanında kasadan çıkarılmış; 4 numaralı plan uygulanamamış, 1 numaralı p'anın öngördüğü Kırklareli, Lüleburgaz, Karıştıran, Çorlu, S'livri mevzilerinin keşifi yapılamamıştı.

e. Kuvvet karşılaştırılmasında yalnız tabur sayısı esas alınmamalıydı. Bu tarz değerdendirme, yanılmalara yol açmıştır. İnsan gücü, ateş gücü ve bunlara yardımcı olan bütün unsurlar karşılaştırılmalıdır.

f. Kesin sonuç yerinde, imkân ölçüsünde, faz'la kuvvet bulundurulması esas olmalıydı. Bu yapılmamıştır. Yunan'ılar % 75, Karadağlılar % 60, Sırplar % 45, Bulgarlar % 55, ki or-

talama % 59, Türkler ise % 45 oranında kuvvet toplayabilmişlerdi.

5. Eğitim ve Öğretim Bakımından Alınacak Dersler :

a. Türk Ordusu, 1897 savaşından sonra (çete çarpışmaları dışında) basma kalıp, yanasık düzen eğitiminden ileri, uygulamalı bir eğitim görmemişti. Aslında, gerçek eğitim, atış ve tatbikatlar İkinci Abdülhamit tarafından yasaklanmıştı. Yeni alınan ağır ve hafif silahlar, Sultanın emriyle kilit altına alınmıştı. 1908'den sonra eğitim ve öğretime önem verilmiş ise de, Balkan Savaşına kadar gerekli amaca ulaşılamamıştı. Halbuki eğitim ve öğretim, başarının asıl öğelerindendir.

b. Komutanlar arasında az çok bir varlık göstermiş olanlar bunu, kendi özel zekâ ve yetenekleri gereği sağlayabilmişlerdi. Strateji fikri, çok sınırlı ve daha çok kulaktan dolma bir kavramdı. 1909'da yapılan Edirne ve Lüleburgaz manevralarında ordunun, komuta, eğitim ve öteki yetenekleriyle büyük bir savaş başarıya ulaştıracak düzeyde olmadığı görülmüştü. Buna rağmen, eksiklerin giderilmesi için gerekli önlemler alınmamış; tersine, ordunun düşman ordularından üstün yetenekte olduğu fikri savunulmuştur. Kesin bir merkezci tutum, orduda oluşması gereken bağımsız, inisiyatifli yetenek-

leri yok etmişti. Büyük komutanlar bile, merkezin emir ve kararlarına bağılı idiler. Balkan Savaşı harekâtında, bu tutumun zararları bol bol görülmüştü. Başkomutanlık karargâhıyla irtibat sağlanamadığı dönemlerde birliik komutanları, ne yapmaları ,neye karar vermeleri gerektiğini saptayamamış, yenilgi ve paniğe uğrama olayları önlenememişti.

6. Haber Alma Bakımından Alınacak Dersler :

a. Osmanlı Devletinde ve orduda haber alma görevinin önemi anlaşılamamış ve bu yolda bir gelişme sağlanamamıştı. Bulgar-Sırp antlaşmasının 29 Mayıs 1912'de onaylanmış olduğu, seferberlik ilanına kadar Osmanlı Hükümetince öğrenilememiştir. Halbuki İngilizlerin Sofya Büyükelçisi, o günlerde durumu öğrenmiş ve hükümetine bildirmişti.

b. Dışişleri Bakanı Asım Bey (Sofya Büyükelçiliğinden yeni dönmüştü), İttihat ve Terakki Hükümetinin 20 Temmuz 1912 günkü son toplantısında şunları söylüyordu: "Osmanlı Devletinin münasebati hariciyesi, bugün on iki ay evvelki haline nisbeten kat kat iyidir.

c. Balkan antlaşmaları yapılabı birkaç ay ve Le Temp Gazetesinde buna dair çıkan haber üzerinden iki ay geçmiş olmasına rağmen Sadrazam Sait Paşa, meclis kürsüsünden: "Avus-

turya ve Balkan Hükümetleriyle ilişkilerimiz en iyi şekilde yürümektedir”; Yunanistan için: “Mösyö Venizelos yetenekliliği gereğince yurdunu tehlikeye sokmamayı, tersine Yunanistan’ın barışın sürmesinden yararlanması için çalıştığını”; Rus Dışişleri Bakanı için ise: “Mösyö Sazanof gibi us, uzak görüşlülük ve böyle ortak ilişkileri takdir eden bir zatın Rusya Hariciye Nezareti gibi bir makamda bulunması, o devletle ilişkilerimizin iyi gitmesi hakkında güvence olduğunu” mecliste söylüyor ve a kışlanıyordu. Halbuki, o sırada Sazanof, Boğazlar sorununu istediği gibi çözümlemek için Balkanlıların bağlaşımlarında yoğun, teşvikçi çaba harcamaktaydı.

d. İtalyanların Trablusgarp’a çıkarma hazırlıkları yaptıkları sırada Türkiye’nin Roma Büyükelçiliğinde bulunan zat, İtalya’nın Osmanlı İmparatorluğuna karşı düşmanca bir düşüncesi olmadığına dair güvence vermişti.

e. Balkan Savaşı başlarken Dışişleri Bakanlığı koltuğunda bulunan Gabriyel Norodunkiyan Efendi de, savaşın ilanından bir ay önce: “Balkan Devletlerinin Osmanlı Devletine saldırmayacaklarına dair meclise teminat veririm” demişti.

Devletin, haber alma konusunda görülen, yeteneksizliği nedeniyle savaştan 25 gün kadar önce 70.000 er terhis ediliyor, Sırların Selanik

Limanından memleketlerine nakletmelerine müsaade edilen silah ve cephaneleri de, seferberliğin i'ânı gününe kadar rahatça taşınabiliyordu. Ne kadar acıdır ki, dış politikada İmparatorluğun gözleri bu kadar kör ve kulakları bu kadar sağırdı. Halbuki, ulusal haber toplama, ordu haber alma görevlerinin eksiksiz ve yetkin olarak yürütülmesi, başarı için gerekliydi.

7. Propaganda ve Aldatma Faaliyetleri Bakımından Alınacak Dersler :

a. Başta Rusya olmak üzere büyük devletler, hatta Balkan Devletleri, Osmanlı Devleti üzerinde daima uyutucu propaganda yaparak İmparatorluğun zararına etkin rol oynamışlardı.

Bunların başında, bir Balkan Savaşı olmayacağına dair inandırma faaliyeti gelir. Daha sonra "Balkan Savaşı olmayacağı, olsa bile sonuç ne şekilde olursa olsun bugünkü durumun korunacağı" propagandası yapılmıştı. Bu propagandalar Türk Ulusu, Devlet ve Hükümet'leri üzerinde, ordu içinde o kadar inandırıcı olmuştur ki : "O halde çarpışıp da kan akıtmaya ne gerek var?" şek'inde bir inanç ve kanı ile Türk Ulusu ve Ordusundaki manevi savaşıma gücü yok edilmişti.

Bu asılsız propaganda ve esinlemeler yapıldığı sırada düşman ordular, yoğun savaş hazırlıkları içinde idiler. Hükümetler ise, bağlaşma için çaba tüketiyorlardı.

b. Propogandaların etkisi, yalnız savaş öncesinde değil, muharebelerin yapıldığı sıralarda da etkin şekilde sürüp gitmişti. Yöresel halk, özellikle Manastır, Selanik, Üsküp, İpek gibi büyük merkezlerin halkı, şehir ve evlerinin boş yere yakılıp yıkılmaması gerektiğini ileri sürerek ordunun şehirler içine ve yakınına girmemesini ve savaşmamasını istemekten çekinmemişlerdi. Hatta birçok şehirler, başlarında şehrin ileri gelenleri, din adamları müftüsü olduğu halda yabancı devlet konsolosları aracılığıyla düşman komutanlarına başvurup kentlerini muharebesiz teslim edeceklerini söyleyerek çağrıda bulunmuşlardı. Selanik Valisi Mehmet Nazım da, aynı şekilde, Mürettep 8 nci Kolordu Komutanını teşvik etmiş; Selanik'in savunmadan tesliminde etken olmuştu.

c. Osmanlı Devleti, hiçbir propoganda eylemine girişmemiş; Balkanlarda yaşayan halk üzerinde etkili olamamış, Rumeli yerlileri, hatta İslam çoğunluk bile, devletine hizmetten kaçınmış, bir kısmı düşman ordularına kılavuzluk yapacak kadar hainlikte bulunabilmıştır. Örneğin; 28 Ekim 1912 günü Çurhlu (Nasiç bölgesi) - Krivici hattında savunmada bulunan Grebene Müstahfız Müfrezesine taarruz eden bir alay kuvvetindeki Yunan (Gnadis) Evzon Müfrezesi, bütün çabalarına rağmen başarı sağlayamamış, ihtiyat Evzon Taburunu da yardım için getir-

mişti. Böylece takviye edilen Yunan Müfrezesi, 30 Ekim 1912 günü bir taburluk Grebene Müstahfız Müfrezesi mevziine yeniden taarruz etmiş ve yine püskürtü'müştü. Bu yolda başarı sağlayamayacağını anlayan Yunan Müfreze Komutanı, bu defa, menfaat karşılığında yardım aradı. Krivici Köyü Müslüman halkından bazı kimşeler, bir taraftan Yunanlılara Türk savunma hattının gerisine düşen yo'larda kılavuzluk yaparken, öbür taraftan da Müstahfızlara silahlı yardım yapan köylüleri engellediler. Bu yüzden Grebene Müstahfız Müfrezesi, Naslıç'e çekilmek zorunda kaldı.

Rumeli Hristiyan halkı, Kilise ve Manastırları aracılığıyla manen bağlı oldukları Yunan, Sırp veya Bulgar Ordularına, Türk Ordusunun durumuna ait haberleri ulaştırmak suretiyle yön vermişlerdir.

Daha garip bir örnek olarak, savaştan önce Yanya Müstahkem Mevkiinin tahkim projesini hazırlayan kurul içinde görevli bulunan yüksek rütbeli bir Alman Subayı, 200.000 Drahmi karşılığında Yanya'nın tahkim planını Yunan Atış Mi'iteri Frans'a satmıştır. Yanya Kale Muharebelerinde, Yunan Topçusunun başarılı ve et-

kili atışlar yapmasında, bu planın büyük yar-
dimci olduğu bir gerçektir. Bu husus, Yanya
Müstahkem Mevki Komutanı Esat Paşa'nın
gayri mubadillerin işlerini takip için Atina'da
bulunduğu sırada, Atase Militer Frans tarafın-
dan, Paşa'ya anlatılmıştır.

8. Lojistik Hizmetleri Bakımından Alına- cak Dersler :

a. Lojistik hizmetleri kapsayan plan,
yalnız kağıt üzerine iş'enmişti. Bunun gerçekte
uygulama olanakları olup olmadığı, Türkiye ko-
şulları içinde kontrol edilmemişti. Planın yapıl-
masını emrettiği iş'ler, seferberlik ve savaşın
ilanına bırakılmıştı. Halbuki, denizyolu kapalı,
demiryolu da sınırlı olduğuna ve bir yabancı şir-
ket elinde bulunduğuna göre, kısa seferberlik
süresi içinde ambarların doldurulması, mühim-
mat, silah, araç ve gereç ikmali gibi zorunluluk-
lar sağ anamayacaktı. Bu hizmetlerin barışta
yapılması gerekirdi. Bulgarların Trakya'yı ele
geçirmesinden sonra Batı Ordusu, Anavatandan
kopmuş ve kendi yazgısıyla baş başa kalmıştı.
Ordunun uğratıldığı bu acı durum, Balkan Sa-
vaşı yenilgisinde büyük bir etken olmuştur.

b. Batı Ordusu Komutanlığı, içine düş-
tüğü çok zor ve acımasız koşullar karşısında,
harp tekâlifi yoluna başvurmuştu. Fakat, bu da
yeterli bir çare olmamıştı. Plan gereği Arnavut-
luk'a ulaşınca kadar büyük yiyecek bulma
sıkıntısı çekilmiş, hayvan ve insanlar aç kalmış-
lar ve çoğunlukla açlıktan ölmüş'erdir. Arna-
vutluk, aslında kendi halkı dışında bir orduyu
besleyecek olanaklara sahip değildi. Zor kullanı-
larak sağlanan ikmal maddeleri, aslında dost
duygular beslemeyen halkı tümüyle orduya düş-
man hale getirmişti. Önceleri Türkleri destekle-
miş olanlar da, sonunda düşmanca tutum al-
maktan çekinmez olmuşlardı.

İtalya ve Avusturya'dan sağlanmak istenen
yardım girişimleri, Balkan Devletleri üzerinde
olumsuz etki yaratır bahanesiyle başarısız kal-
mıştı.

Buraya kadar be'irtilmek istenen hususları
hakkiyla aydınlatacak daha çok söz söylenebilir.

Denilebilir ki, zaferlerle dolu Türk Savaş
Tarihi içinde, Balkan Savaşı kadar acıklı, fakat
geniş, öğretici, aydınlatici, düşündürücü dersle-
ri kapsayan bir savaş yoktur. Ancak, bundan çı-
karılması gereken en önemli ders, bu acı gerçe-
ğin Türk politika adam'arı ve ordu mensupla-
rınca büyük ölçüde incelenmesi, öğrenilmesi ve
ülkenin bu felâkete bir daha düşürülmemesidir.

B. BALKAN SAVAŞININ GÜÇ KOŞULLARINDA YETENEKLERİNİ KANITLAMIS OLAN KOMUTANLARDAN BİRKÇ ÖRNEK :

1. Ali Rıza Paşa : (Garp Ordusu Komutanı, Orgeneral)

Üst düzeyde bir stratej, bir taktik ustası değildi. Ancak metin, sağlam karakterli, sabırlı, ciddi, korkusuz özellikle komutanlık onurunu sonuna kadar korumuş bir insandı. Bunu kanıtlamak için aşağıdaki birkaç örnek yeterli olabilir :

a. Garp Ordusu Manastır yenilgisinden sonra dağılmış, perişan bir halde çekilmektedir. Kurtuluş umudu zayıftır. Filorina bölgesinde, Yunan ve Sırp Ordu Komutanları, 22 Kasım 1912 günü teslim olma önerileri yapmışlardır. Emrindeki birlik Komutanları, çoğunlukla bundan başka çare kalmadığına inanmış durumdadırlar.

b. Yanya savunması çok kritik bir evrededir. Yunan Ordusu Komutanı, Yanya Şehrini harap oluştuktan, birçok insan kan'arını akıtmaktan kurtarmak amacını öne sürerek teslim olunmasını önermiştir. Bu öneri için de Yanya

Savunma Kuvvetleri Komutanlığınca Garp Ordusu Komutanının düşüncesi sorulmuştur.

c. Garp Ordusu Karargâhı, 20 Mart 1913 günü Luşna'da bulunduğu sırada, Vardar Ordusu Komutanı Zeki Paşa aracılığıyla Ali Rıza Paşa'ya bir rapor verilmiştir. 6 ncı Kolordu Komutanı tarafından hazırlanmış olan bu raporda :

— Top ve mühimmatın kalmadığı,

— Piyade cephanesinin birkaç saatlik bir muharebe sonunda tükeneceği,

— Kaybedileceği kaçınılmaz bir çarpışmaya girmekle askerlerin gereksiz yere yok edilmiş olacağı,

— Kesin bir yanıt verilmediği takdirde inisiyatiflerini kullanacakları belirtilmiştir.

Bu sırada, Garp Ordusunun öteki birlikleri de aynı durumdadır. Bir Sırp veya Yunan taarruzu sonunda raporda belirtilen korkunç sonun gerçekleşmesi kesindir. Bütün bu o umsuз koşullar karşısında, bu rapora ve önceki teslim önerilerine Ali Rıza Paşa'nın verdiği yanıt aynı ve kesindir: "Atacak tek kurşun, yenecek tek mısır tanesi bulundukça, böyle küçültücü girişimlere gidilmeyeceğini ve hiç kimseden böyle

bir öneri işitmek istemediğini" bildirmiş ve "Herkesi son göreve davet ediyorum" diyerek uyarmıştı. İşte bütün umutsuzluk, tehlike ve yok olma gerçekleri karşısında bile komutanlık otoritesini koruyarak, gerçekten başarı sağlamış, Yanya'nın savunmasını uzatmış Garp Ordusu birliklerinin yurda dönmesini başarmıştır.

2. 7 nci Kolordu Komutanı Fethi Paşa (Tümgeneral):

Manastır Muharebesi'nin ilk günü (17 Kasım 1912), Türk savunma mevzilerine iyice sokulan Sırp tümen'leri, cephe boyunca şiddetli saldırılar yapmış, bir başarı sağlayamamış, kimi kesimlerde de geri atılmışlardı.

Ne yazık ki, Vardar Ordusu Komutanının gereksiz karar ve uygulamalarıyla karşılıklı denge, Türk cephesinin zararına olarak bozulmuştu. 7 nci Kolordudan alınan büyük ö'ğüdeki kuvvet, hiçbir yönde yararlı olmadan sağa sola dağıtılmış; bu yüzden ko ordunun orta kısmında bulunan mevzilerinde üç alay kalmıştı. Bununla da kalmamış, buradan alınan iki tabur da cephenin sağ kanadındaki 5 nci Kolordu emrine (ihtiyacı olmadığı halde) gönderilmişti.

Vardar Ordusu Komutanı böylece, 7 nci Kolordu Cephesini tam anlamıyla perişan etmişti. Cephesinin bu durumundan yararlanmasını bilen iki Sırp piyade alayının saldırısıyla

7 nci Kolordu Cephesinde önemli bir gedik açılmış, Kolordu topçusunun bir bataryası. Sırpların eline düşmüş, kolordunun elinde kalan zayıf birlikler dağınık halde Manastır doğrultusunda çekilmek zorunda kalmışlardı.

Sırplar, öteki kolorduların cephesinde başarı sağlayamamışlardı.

7 nci Kolordu Komutanı, 17/18 Kasım 1912 gecesi süresince, perişan birliklerini toplayarak Koçiste Sırt'arı'nda yeniden savunma düzeni almak için uğraşıyordu. Vardar Ordusu Komutanı, 18 Kasım 1912 günü için sağ kanat birliklerinin (5 nci Kolordu) düşmanı durdurmasını, sol kanat (6 nci Kolordu) birliklerinin de Resne yolunu elde bulunduracak şekilde taarruz etmesini; 5 nci Kolordunun iki piyade taburuyla 7 nci Kolorduya yardımda bulunmasını emrediyordu.

Halbuki, adı geçen Kolordudan durumunu düzeltmesi için iki tabur değil, bir tümenin (örneğin 5 nci Kolordudan 13 ncü Tümenin) gönderilmesi gerekirdi. Kaldı ki, o iki tabur da vaktinde ulaştırılmamıştı.

18 Kasım 1912 günü, Sırplar bütün cephede yeniden taarruza başlamışlardı. 7 nci Kolordu

Komutanı, toplayabildiği az sayıda askerle Sırp saldırılarını önleme çabasındaydı. Sırp saldırıları Koçişte Tepesini etkilemekteydi. Başarı umudu çok zayıf olmasına rağmen Fethi Paşa, metin ve umutluydu. Birkaç yüz askerle bir cephe kurmuştu. Genç bir bölük komutanı çabasıyla insan üstü bir özveri ve yüreklilikle sağa sola koştuğu sırada, Senegova-Koçişte arasında cephe yarılmış, düşman Koçişte Tepesine kuzey ve doğu yönlerinden taarruz başlamıştı.

Bu sırada bir piyade kurşunu Fethi Paşa'yı şehit etmişti. Mezarı Resne'dedir. Fethi Paşa, artık her şeyin yok olduğuna inanıldığı bir anda bile Türklük, askerlik ve komutanlık onurunu kurtarma uğruna yaşamını siper olarak kullanmış bir komutandı. Ne yazık ki, Vardar Ordusu Komutanının yanlış sevk ve idaresinin kefareti, çok acı şekilde yaşamıyla ödemiş oldu.

3. 21 nci Tümen Komutanı Cavit Paşa (Tuğgeneral)

Yakova'dan Yanya'ya 45 gün süren yorucu, sıkıntılı bir yolculuktan sonra Yanya savunma kuvvetine katılan 19 ncu Tümen, hiç dinlenmeden Manulasa Muharebesine girmiş, Cavit Paşa, birliklerine taarruz emri vermiştir. Ancak

erler yorgun ve taarruza isteksizdir. Taarruz sevki vermek için kılıcını çekerek, hiçbir tedbir düşünmeden öne atılır: "Asker! bakınız, şu korkak düşmanın kurşunu bana dokunuyor mu? Allah aşkına siz de kalkın, korkmayın, hücum edin" Bu kahramanca haykırış etkisini göstermiş, asker hücum etmiş ve Aralık 1912 günü amaç sağlanmıştır. Fakat, ne yazık ki Cavit Paşa şehit olmuştur.

Cavit Paşa, alaydan yetişme, yürekli, özverili, yurdunu, ulusunu, görevini seven bir askerdir. Emir ve komutada sert, görev ve sorumluluk duygusu sağlam, üstlerine saygılı, astlarını seven, koruyan bir komutan olarak tanınmıştı. Bu nedenle sevilir ve sayılırdı.

Prizren, Üsküp elden çıkınca Yakova'dan geri çekilme zorunluğunda kalmış, Sırp çeteleleriyle çarpışa çarpışa, kış koşullarından yılmadan Balkanları aşmış tümenini dağıtmadan Yanya'ya getirmişti. Balkan Savaşında bütün komutanlar bu yetenek ve nitelikte olsalardı, ordunun tüm yetersizliklerine rağmen daha saygın ve daha olumlu bir sonuç alınması umulurdu.

4. Edirne Müstahkem Mevki Komutanı Şükrü Paşa (Korgeneral) :

Kuvvetli Bulgar ve Sırp kuvvetleri tarafından kuşatılmış bulunan, tahkimi bitirememiş Edirne Müstahkem Mevkii, altı aydır sürdürülen kahramanca çarpışmalara ve bütün çıkış girişimlerine rağmen kritik dönemdedir. Çelik gibi sağlam Edirne savunucularının artık atacak mermisi yiyecek bir avuç süpürge tohumu ve herhangi bir yardım, destek umudu da kalmamıştır. Kale, düşman taarruzları sonunda ele geçirildiği takdirde asker tümüyle kılıçtan geçirilecektir. Bu durumu önlemek için 26 Mart 1913 günü Bulgarların teslim koşullarını onamak zorunda kalınmıştır. Bugüne kadar güçlü düşman saldırılarını kıran, her türlü yardımdan yoksun kalan bu kuvvet, istenen bir aylık dayanma süresine karşın, Şükrü Paşa'nın üstün komutanlık yetenek ve niteliklerinden aldığı güven ve inanç sayesinde altı ay dayanmıştır. Yiyeceksiz ve mermisiz kalınmasaydı belki de sonuna kadar Bulgarlar amaçlarına ulaşamayacaklardı.

Şükrü Paşa'nın Bulgarlarca da yadsınamayan üstün ve saygıdeğer kişiliği karşısında Bul-

gar Kralı Ferdinand, paşanın kılıcını, geri vermiş: "Bir yanlışlık olmuş, teslim anında kılıcınızı da vermişsiniz. Sizin gibi askerlerin kılıçları alınmaz. Şeref dolu bir savaş sayfasına imzanızı attınız. Kılıcınızı lütfen kabul buyurunuz. Sizi ağırladığım ve inanılmaz bir savunmayı gerçekleştiren sizin gibi askerlerle döğüşüğüm ve şimdi de birlikte olduğum için gurur duyuyorum." demiştir.

5. Bağımsız Yanya Kolordu Komutanı Esat Paşa (Tuğgeneral) :

19 Ekim 1912'den 6 Mart 1913'e kadar üstün Yunan kuvvetlerini durdurmuş Epir bölgesini adım adım savunmuş, sonra Yanya Müstahkem Mevkiinde topladığı kuvvetiyle savunmayı sürdürmüştür. Selanik'in tesliminden sonra boş kalan Yunan tümenlerinin de kale çevresinde toplanarak saldırılarını şiddetlendirmelerine rağmen Yunan Başkomutanı kaleyi düşürme olanağına kavuşamamıştır. Artık hiçbir kurtuluş umudunun kalmadığı günlerde bile Yunanlıların teslim olma önerileri Garp Or. K.'nın da onayı ile reddedilmiştir. (Yanya Savunma kuvveti 20.000, Yunan kuvvetiyse 60.000 kadardır). Yanya Savunması, bütün uygunsuz koşullar

lar karşısında, Esat Paşa'nın üstün askeri bilgisi, kuvvetli kişiliği, sağlam karakteri, sabır ve soğukkanlılığı sayesinde başarılı mücadelesini sürdürmüştür. Son mermi ve lokma da bittikten sonra Esat Paşa teslim koşullarını kabul zorunluğunda kalmış ve Yunan komutanı tarafından kılıcı alınmamak suretiyle saygı gösterilmiştir.

6. İşkodra Müstahkem Mevki Komutanı Hasan Rıza Paşa (Tuğgeneral) :

Hasan Rıza Paşa, Balkan Savaşı başından, şehit edildiği 30/31 Ocak 1913 gecesine kadar, tahkimi yarım kalmış, İşkodra Müstahkem Mevki'ni kendi kuvvetinin üç katı (Türk 15.000, Sırp-Karadağ 47.000) kadar düşman saldırılarına karşı kahramanca savunmuştur.

3/4 Aralık 1912 günü Türkiye'yle Sırp-Bulgar-Karadağ arasında ateşkes anlaşması onaylanmıştı. Hasan Rıza Paşa, bu anlaşmayı tanımamış, çarpışmayı sürdürmüştü. Zaman zaman çıkışlar yaptırarak Karadağ kuvvetlerini perişan ediyordu. Ateşkes anlaşmasına uyulmaması İşkodra savunması için yararlı olmuştu. Sırp ve Karadağlıların bütün Kuzey Arnavutluk'u ele geçirme hırsı, 29 Kasım 1912'de ilan edilen Arnavutluk Bağımsızlığı ortamında, ateşli Arna-

vut militanları üzerinde tepki yaratmıştı. Bu nedenle Karadağlıların, Türk savunması karşısındaki başarısızlıkları, Arnavutları Türk Ordusuna meylettirmiş, düşman Malisor'ların bile tutumlarını gevşetmişti. Piskoposları aracılığıyla Hasan Rıza Paşa ile görüşmelere başlamışlardı. Arnavutlar yürekleniyorlardı. Hasan Rıza Paşa'nın Arnavutlarca bir kahraman olarak benimsenmeye başlaması, O'nu Devlet Başkanı olarak seçme eğilimleri, Bölge Kuvvetleri Komutanı olan Esat Paşa (Tuğgeneral-Topdani)'yi sinirlendirmişti. Çünkü, Başkanlık makamına kendisini gerçek aday olarak görüyordu [1].

Bu durumda, geleceğinin garantisi için, Hasan Rıza Paşa'nın aradan çıkması, İşkodra savunmasının şeref ve saygınlığını üstlenmesi için komutanlığın kendisine intikali gerekliydi.

30/31 Ocak 1913 gecesi evine dönerken, Hasan Rıza Paşa'nın katlettilmiş olmasıyla

[1] O dönemde Hasan Rıza Paşa henüz Albaydı. Esat Paşa aynı zamanda, bir albayın emrinde bulunuşundan da kızgın ve rahatsızdı. Ne varki, bütün çabasına rağmen Esat Paşa Arnavutluk Başkanlığı olan amacına kavuşamayacaktır.

Arnavut Esat Paşa (Topdani), İşkodra Komutanlığını sağlamıştı. 16 Nisan 1913 günü Sırp-lar, İşkodra güneyindeki kuvvetlerini geri çekmişlerdi. Karadağlıların durumu kötü idi. İşkodra'nın e'e geçirilmesinden umutlarını kesmişlerdi. İşkodra savunması böyle normal koşullarla sürdürülürken Esat Paşa, ikinci bir cinayet girişiminden çekinmemişti. Hasan Rıza Paşa gibi bir kahramanı kendi çıkarları uğruna kurban ettikten sonra, zorunlu nedenler de yokken uydurma bahane'ere dayanarak, İşkodra'daki Türk savunmasının şeref ve şanını da kirletmeden çekinmedi. Kaleyi, 23 Nisan 1913 günü Karadağlılara teslim etti. Türk savunucular, seyyar silah ve araçlarıyla birlikte İşkodra'dan ayrılırırken, buralarda 450 yıl sürdürülmüş olan Türk egemenliği de sona ermiş oluyordu.

Yanya ve İşkodra Müstahkem Mevkilerinin uzun ve kahramanca sürdürdükleri kale savaşları büyük düşman kuvvetlerini, kendilerinden istenen sürenin de ötesine geçerek, tespit etmek suretiyle bu kuvvetlerin doğu harekât a'asına kaymasını önlemiş, dolayısıyla Yunanlıların Gelibolu'ya çıkarma girişimi ve İstanbul'a sahip olma amaçlarını önlemiş, Bulgarların da başarısızlık'larına neden olmuştur.

7. 63 ncü P. Alay Komutanı Binbaşı Şevki:

21 nci Tümen Komutanı Cavit Paşa'nın ve alay subaylarının ısrarlarıyla Yanya'ya gelmiş, emekli olarak çalışan ve alaydan yetişme bir subay, kahraman bir komutandı. Beklediği hiçbir maddi yarar ve terfi düşüncesi de yoktu.

Manulasa Muharebesinde Yunan Mevzi'nin kilit noktası niteliğinde olan dik ve kaya'lık yamaçları, keskin krateriyle eski dönem kalelerini andıran Aya İlyas Tepesinin taarruzla ele geçirilmesi gerekiyordu. Yunanlılar, bu doğal kalenin burçları gerisinde rahatça savunmalarını sürdürüyorlardı.

Önde Binbaşı Şevki Bey olmak üzere 700 kişiden oluşan 63 ncü P. Alayı, 17 Aralık 1912 günü Aya İlyas Tepesinin yamaçlarına tırmanmaya başladı. Alay, tepenin kraterine yaklaşıncaya kadar, kayalar arkasından açılan ve üç katı kadar düşman ateşleri altında haylice erimiş bulunuyordu. Yine de boğaz boğaza yapılan bir süngü hücumundan sonra, komutanlarının kahramanca naralarından, kırılmaz azmi, gözü pekliği, saygın kişiliğinden aldığı güçle 63 ncü Alay, Aya İlyas Tepesini ele geçirmişti. Bu muharebeden 110 er sağ olarak çıkmış, Alay Ko-

mutanı Kahraman Şevki Bey de başından ağır şekilde yaralanmış olarak kurtulabilmisti.

Hayatı bunun gibi nice kahramanlıklarla dolu bu aziz komutanın, adına bir saygı işareti olarak bu tepeye "Şevki Bey Tepesi" adı verildi.

8. Jandarma Binbaşı Grebeneli Bekir :

5. Ekim 1912'de Grebene Müstahfız Tabur Komutanlığına atanan Bekir Bey, savaşın sonuna kadar, Köpriyoz, Grebene, Naslıç, Hurpiste, Kesriye bölgesinde çok yararlı görevler yapmış, Yunanlıların Manastırı hedef alan bu doğrultudaki harekâtını, 24 Kasım 1912 tarihine kadar engellemiştir. Elindeki, en çok 500 kişiye ulaşabilen, emir dinlemez, isyancı müstahfızlarla gece-gündüz demeden, umulmayan zaman ve yerde Yunanlıların karşısına dikilen bu kabına sığmaz insan, Yunanlıları şaşkına çevirmiştir.

Bölgeye gönderilen üstün kuvvetler karşısında daha fazla dayanamayan Bekir Bey, Garp Ordusu Komutanının da emriyle Zagor Bölgesi Komutanlığına gönderildi. Burada aynı güçteki küçük müfrezesiyle ve bir tugaydan kuvvetli Yunan Meçova Müfrezesinin Yanya'yı amaçlayan harekâtını (6 Mart 1913) Yanya'nın teslim

gününe kadar durdurmayı başarmıştır. Bundan sonra, Garp Ordusu birlikleriyle birleşen Bekir Bey, Avlonya'ya kadar yapılan bütün çarpışmalarda başarılı görevler yapmış, özellikle Yunanlılar ve bulunduğu bölge Hristiyanları arasında unutulmayan, öyküleri an'atılan bir kahraman olmuştur.

Birinci Dünya Savaşında Sarıkamış Harekâtına Yarbay rütbesiyle katılmış olan Bekir Bey burada şehit olmuştur.

9. Yüzbaşı Hacı Şükrü :

Yunan 5 nci Tümeni, Alasonya-Karaferiye doğrultusunda ilerleyen Tesalya Ordusunun sol (batı) yanını korumak amacıyla görevlendirilmişti. Kalyan - Kozana - Kayalar - Soroviç doğrultusunda harekete başlayan Yunan Tümeni, bu doğrultuda görevlendirilmiş olan Türk 18 nci Tümeniyle karşılaştı. Nalbantköy'de yapılan bu muharebede, çok zayıf olan 18 nci Tümen yenilmiş kuzeye doğru dağılmıştı.

Garp Ordusu, Komutanlığı çok önemli gördüğü Yunan 5 nci Tümenin'in ileri harekâtına engel olmak üzere, bu doğrultu için bu kez 6 ncı Kolordu Komutanını görevlendirmişti. 16, 17 nci ve Manastır Redif Tümenlerinden kurulu olan 6 ncı Kolordu, yaklaşık 9.000 er altı batarya ve bir süvari alayından oluşmakta, Yunan tümeni-ne eşdeğer güçte idi.

6 ncı Kolordu, Baniça bölgesinde 3 Kasım 1912 günü Yunan 5 nci Tümenine taarruz ede-

rek geri attı. Yunan Tümeni, bu kez Soroviç kuzeyinde savunma mevzii tutmayı başardı.

5 Kasım 1912 sabahı, topçu ateş desteğinde olarak 6 ncı Kolordu birliklerinin uygu adıkları taarruz sonuçsuz kalmıştı. 6 Kasım 1912 sabahı Türk taarruzu aynı şekilde yenilendi. Cephe taarruzları yine başarılı olamıyordu. Ancak Yunan sol kanadına 17 ncı Tümen, sağ kanadına 6 ncı Nişancı Alayı tarafından yönetilen etkili kuşatıcı taarruzlar ve özellikle Yüzbaşı Hacı Şükrü'nün 49 ncü Makineli Tüfek Bölüğü, topçu mevzilerine kadar sokularak Yunan Topçusunu ateş baskısıyla felce uğratması sonunda Yunan savunmasını çöküntüye uğratmıştı. O kadarki, içlerinde Yunan Tümen Komutanı da olduğu halde büyük çoğunluk, elbiselerini bile giyemeden, kaçmaya başladılar.

Top erleri, koşumlarını kestikleri atlarına binerek, gerilere doğru uzaklaştılar. Yunan Tümeninin 3.000 muharibi ölmüş, dokuz topu, silah ve hayvanları elden çıkmış ve bir tümen olma niteliğini yitirmişti.

Eğer sürekli bir takip uygulanabilseydi Yunan 5 ncı Tümeni yok edilebilirdi.

Yunan Ordusunu, umulmayan bu yenilgiye uğratan nedenlerin başında, 49 ncü Makineli Tüfek Bölük Komutanı Yüzbaşı Hacı Şükrü'nün, bölüğünü korkusuzca Yunan savunma mevzii gerisine sürmesi ve çok yakın mesafeden topçuyu bir anda felce uğratmasıydı.

Bibliyografya :

1. Mehmet Nihat, 1328-1329 Balkan Harbi Trakya Seferi, 1. Cilt. İstanbul, Matbaayı Askeriye, 1340.
2. As. T. ve Str. E. Bşk. lığı Yayını, Balkan Harbi (1912-1113), 1. Cilt. Ankara Gnkur. Basımevi, 1970.
3. Yusuf Hikmet Bayur. Türk İnkilâbı Tarihi, Cilt. 1, 2, İstanbul. Maarif, Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevleri.
4. Bulgar Harp Tarihi Encümeni Yayını, 1912-1913, Balkan Harbinde Türk Bulgar Harbi, Murat Tunca, 1 nci Cilt., İstanbul, Askeri Matbaa, 1943.
5. Nihat Erim, Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri, 1. Cilt. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1953.
6. Fahir H. Armaoğlu, Siyasi Tarih, Ankara, Sevinç Matbaası, 1964.
7. Fevzi Çakmak, Garbi Rumelinin Sureti Ziyai ve Balkan Harbinde Garp Cephesi, İstanbul, Gnkur. Matbaası, 1927.

8. Türk Tarih Tetkik Cemiyeti Yayımı, Yeni ve Yakın Zamanlarda Osmanlı-Türk Tarihi 3. Cilt. İstanbul, Devlet Matbaası, 1931.
9. As. T. ve Str. E. Bşk. lığı Yayımı, Konferans Broşürü, Balkan Savaşı Kısımı, Ankara Gnkur. Basımevi, 1975.
10. İngiltere Yayımı, İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye, Erol Uyubelen, İstanbul, Aykaç Kitapevi, 1967.
11. Vasfi Sertdemir, Bir Felaketin Anatomisi, Balkan Savaşı, Cumhuriyet Gazetesi, 2 Haziran 1972, S. 4-15 Haziran 1972, S. 4.
12. İlhan Bardakçı, Balkan Bozgunu, 1912-1913, Milliyet Gazetesi, 17 Şubat 1974, S. 5 - 16 Şubat 1974, S. 5.
13. Harp Akademisi Yayınları, Coğrafi Etütler, Yunanistan, Balkan'ar.
14. Türkiye Ansiklopedisi.
15. Şemisetin Sami Kamusul'alam.

Ayrıca Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığının Arşivinde bulunan Balkan Harbiyle ilgili dosyalar.

AYASTAFONOS ANTLAŞMASINA GÖRE
AVRUPA'DA OSMANLI İMPARATORLUĞU

Gnkur.
As.T.ve Str.E.Bşk.

Kroki: 1

SECRET
U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE: 1964

SECRET
U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE: 1964
10-70801-1

Gnkur.
As.T.ve Str.E.Bşk.

AVUSTURYA-MACARISTAN

BOSNA HERSEK 1908

SIRBISTAN 1878

KARADAG

ROMANYA 1877

BULGARISTAN 1877

DOGU RUMELI 1878 1908

Kirkkareti

Edirne

MAKEDONYA

Selânik

Manastir

Yanya

YUNANISTAN

ANADOLU

KARA DENİZ

EGE DENİZİ

ÖZEL İŞARETLER:

→ Bertin Antlaşmasına göre Balkan sınırları. (13.7.1878)

Diğrudan diğruya Osmanlı idaresinde kalan Rumeli

Osmanlı Ordusunun işgal edebileceği sınır.

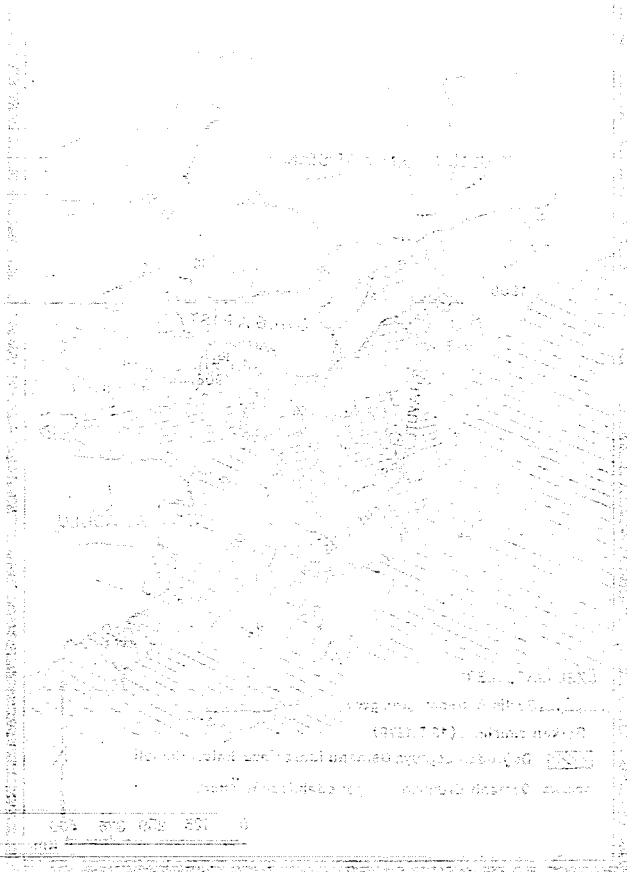
0 125 250 375 500 km.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

OF THE UNITED STATES OF AMERICA

1776-1876

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

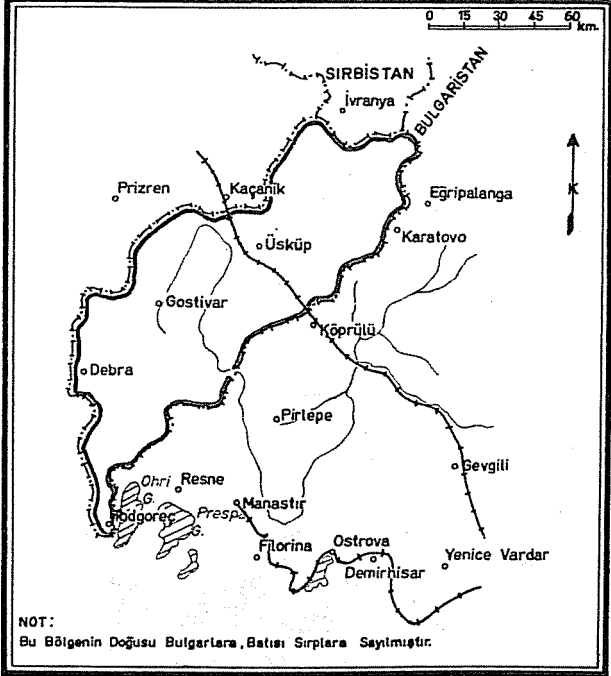
THE HISTORY OF THE UNITED STATES

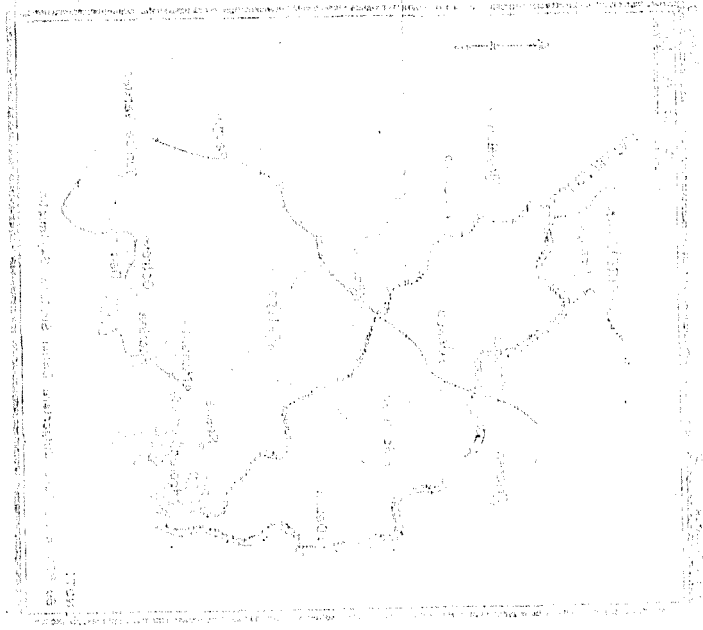
1776-1876

Bulgar-Sırp Bağlaşmasında Paylaşılması
Rus arının Hakemliğine Bırakılan Bölge
(13.3.1912)

Gnkur.
As.ve Strl.E.Bşk.

Kroki : 3

1912-1913 BALKAN SAVAŞI

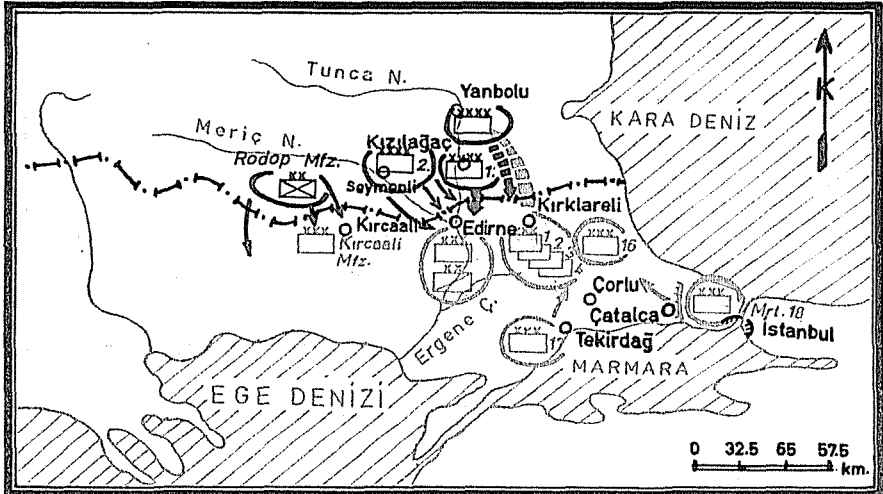
Doğu Harekât Alanında Tarafların

Sefer ve Yiğınak Planları

Gnkur.

As.T.ve Str.E.Bşk.

Kroki:4

15.000 15.000 15.000

15.000 15.000 15.000

15.000 15.000 15.000

15.000

15.000 15.000 15.000

Batı Harekât Alanında Tarafların

Sefer ve Yığınak Planları:

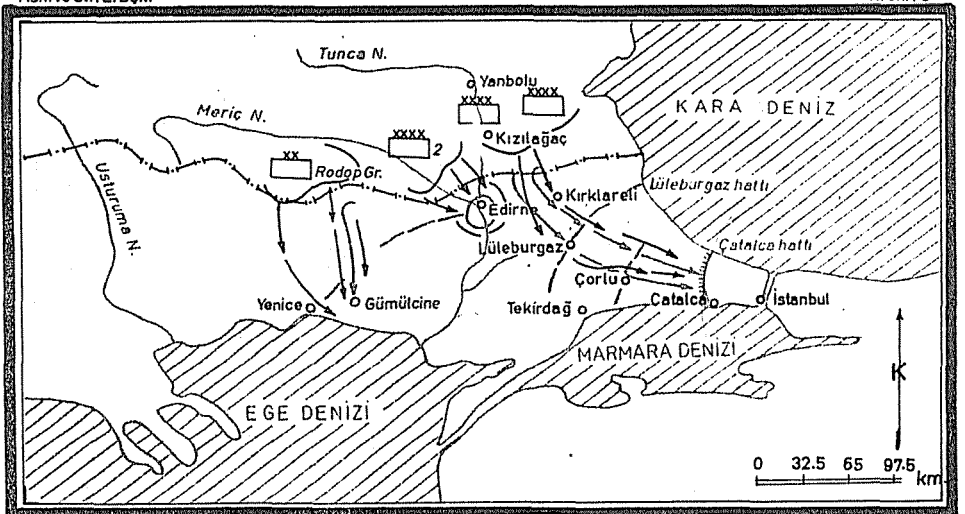
The map illustrates the Balkan Peninsula and surrounding regions, including SIRIA, SIRIAK, BULGARISTAN, and KARADAG. It shows military positions and movements, with various symbols (circles, squares, triangles) representing units. Key locations include Istanbul, Ankara, and various rivers and seas. A scale bar at the bottom indicates distances from 0 to 100 km.

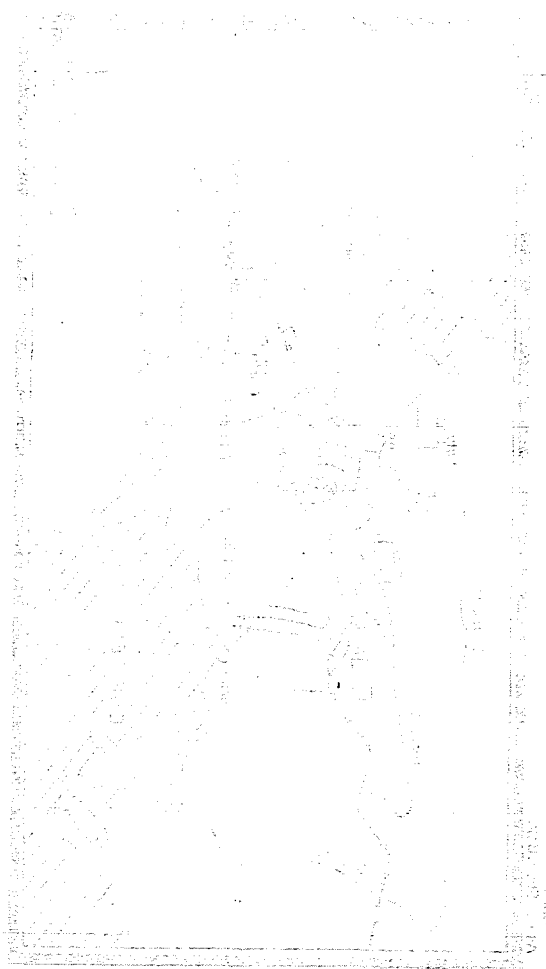
1912-1913 BALKAN SAVAŞI

Doğu Cephesi Harekâtı

Gn.kur.
As.T.ve Str. E. Bşk.

Kroki: 6

1890-1891

1890-1891

1912-1913 BALKAN SAVAŞI BATI CEPHESİ HAREKÂTİ

Gnkur.
As.İve Strlt.E.Bşk.

Kroki : 7

